

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Från kvantitet mot kvalitet?

Har transformeringen av internationalisering av högre utbildning nått det svenska högskolelandskapet? - en kvalitativ studie av lärosätetslärares uppfattningar om drivkrafter, strategier och stöd avseende internationella frågor

Kristin Rådesjö

Göteborgs universitet, Institutionen för globala studier

Magisteruppsats i Internationella relationer, 15 hp

Vårterminen 2015

Handledare: Bent Jörgensen

Antal ord: 18753

Sammanfattning

Denna magisteruppsats är en kvalitativ studie om internationalisering av högre utbildning i Sverige. Den bygger på antagandet att det - i alla fall internationellt – pågår en transformering av internationalisering inom högre utbildning. Transformationen handlar bland annat om en förskjutning från en relativt kvantitativ syn, där antal avtal och antal in- och utresande studenter och personal har varit det dominerande, till ett mer vidgat begrepp där färre och djupare samarbeten ingår, där en mångfald bland personalgruppen blir viktigt m.m. Studien utgår ifrån litteraturstudier samt intervjuer med åtta lärare på två utvalda lärosäten i Västsverige; Göteborgs universitet och Högskolan i Borås. Perspektiv som diskuteras och som ligger till grund för frågeställningarna är hur dessa lärare uppfattar begreppet internationalisering av högre utbildning; dess innebörd, drivkrafter och utveckling såväl som strategier och prioriteringar från deras lärosäten och nationellt. En sammanvävd resultat- och analysdiskussion görs utifrån studiens frågeställningar och intervjupersonernas resonemang.

Bland resultaten kan nämnas att internationaliseringen drivs på av flera ideologiska drivkrafter och det kommuniceras tydligt att de internationella frågorna är viktiga, både från ledningshåll och på nationell nivå. Det är dock inte lika tydligt på vilket sätt, varför och hur det är viktigt. En mer djupgående diskussion av internationalisering, dess innebörd och översättning till den egna kontexten efterfrågas. Vad gäller stödet för dessa frågor så varierar det men i allt väsentligt är det för lärare fortfarande ett ”eldsjälsuppdrag” som bygger på eget initiativ och bristande ersättning och uppskattning för den tid som läggs ner.

Bland slutsatserna kan även konstateras att intervjupersonernas åsikter är att deras lärosäten relativt nyss har börjat lämna den tidigare dominerande bilden av internationalisering som kvantitativ/numerär. Det är i allt väsentligt dock fortfarande det som är kärnan i internationalisering, men man har börjat diskutera innebörden mer, exempelvis genom att gå igenom sina avtal med utländska lärosäten i syfte att säkerställa att det finns aktivitet och kvalitet i dessa avtal. Vad gäller internationell rekrytering av personal har man på vissa ställen börjat utveckla detta men på många ställen sker rekryteringen (fortfarande) nationellt.

Nyckelord: Internationalisering, högre utbildning, transformering av internationalisering av högre utbildning, drivkrafter, ledarskap och organisation, comprehensive internationalization

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	6
1.2 Syfte.....	6
1.3 Frågeställningar.....	7
1.4 Teoretisk utgångspunkt och studiens upplägg.....	7
1.5 Avgränsning.....	8
1.6 Studiens disposition.....	8
2. Tidigare forskning och teoretiskt ramverk.....	9
2.1 Definitioner av internationalisering av högre utbildning.....	10
2.2 Drivkrafter bakom internationalisering – ideologiska grundhållningar.....	12
2.3 Formella ramar, ledarskap och organisation.....	14
2.3.1 Internationella ramar och politiska initiativ.....	14
2.3.2 Nationella ramar.....	14
2.3.3 Ledarskap och organisation.....	15
2.4 Lärarnas betydelse för internationaliseringsarbetet.....	16
2.5 Utmaningar och problem.....	17
2.6 Internationaliseringens transformering.....	18
2.6.1 Rankingar.....	21
3. Metod och material.....	23
3.1 Metoddiskussion.....	23
3.2 Upplägg / Operationalisering av teori/begrepp.....	23
3.3 Urval av intervjupersoner.....	24
3.4 Tillvägagångssätt och studiens tillförlitlighet.....	25
3.5 Analys och tolkning av materialet.....	27
3.6 Översikt av intervjupersoner.....	28

4. Resultatredovisning och analys.....	29
4.1 Ideologiska motiv för internationaliseringsfrågorna.....	30
4.2 Prioriteringar, ledning och stöd för internationella frågor.....	32
4.2.1 Frågornas vikt kommuniceras starkt från olika håll, dock är det inte lika tydligt vad gäller strategier och stöd.....	32
4.2.1.1 En nationell utblick.....	34
4.2.2 Ledarskap, organisation och kultur.....	36
4.2.3 Lärarmobilitet.....	38
4.2.3.1 Meritvärdet.....	38
4.2.3.2 Svårigheter och hinder.....	40
4.2.4 Internationalisering på hemmaplan.....	42
4.3 Transformeringsen av internationalisering inom högre utbildning.....	43
4.3.1 Den kvantitativa internationaliseringen / Från kvantitet mot kvalitet?.....	45
4.3.2 Internationell rekrytering av personal / en internationell arbetsplats?.....	48
5. Slutsatser.....	51
5.1 Diskussion om studiens relevans och kvalitet	53
5.2 Förslag på framtida forskning.....	54
6. Referenslista/källförteckning.....	56
Bilaga 1 – Mejl som skickats före intervjun.....	59
Bilaga 2 – Intervjuguide.....	60

1. Inledning

Här redogörs för bakgrunden till denna uppsats. Därefter följer en beskrivning av ämnesval, problemformulering, syfte, frågeställningar och avgränsningar.

”Universiteten hotar bli Sveriges nästa Pisa-haveri”

”Svenska lärosäten behöver bli mer internationella”

”Svensk högskola bör lära av USA”

Debatten om den högre utbildningens kvalitet, inte minst avseende kapacitet och förmåga på internationaliseringsområdet, har på senare tid varit intensiv. Citaten ovan är rubriker på tre debattartiklar som under 2014 på olika sätt har satt fokus på frågor som berörs i denna studie. Debattartiklarna talar om kvalitetskris för svensk högskola, svagt meriterade ledningar och om en ”intellektuell inavel” (Alvesson&Rothstein 2014). Det talas om en oroväckande låg andel av svenska lärosätesledningar som har egen internationell erfarenhet och att svenska lärosäten lyser med sin frånvaro i internationella rankingar som mäter universitetens internationalisering (Göthenberg&Wästberg 2014). Det hävdas även att högre utbildning och forskning i Sverige fortfarande diskuteras och bedöms som om lärosätena verkade i ett slutet nationellt system och pekar på bl.a. en sluten rekryteringspolitik och ett fokus på kvantitativa mål (Benner et al 2014). Debattartiklarna ovan tillsammans med en rad andra studier och rapporter, många publicerade så sent som 2014, visar att frågor som rör internationalisering av högre utbildning är på agendan. Mot bakgrund av en växande debatt kring dessa frågor, så har denna studie vuxit fram.

Det råder ingen tvekan om att vi lever i ett allt mer globaliserat samhälle. Tekniken har gjort att de upplevda avstånden mellan människor drastiskt har minskat de senaste årtiondena och vi utsätts ständigt för globala ”flöden” av människor, varor, teknologi, kapital, ideologier, kunskap och utbildning (Stier 2004:16). Globaliseringen har inneburit att världen har förändrats. Världsdelar och länder har blivit mer beroende av varandra, internationellt samarbete har blivit viktigare och den internationella konkurrensen på nästintill alla samhällsområden har hårdnat. Högre utbildning och forskning utgör inget undantag och befinner sig därför i en mycket dynamisk tid. Expansionen sker på varierande sätt med strategisk internationell positionering som gemensam nämnare (STINT 2011:4).

Högre utbildning är till sin natur internationell och internationella perspektiv och kontakter har alltid präglat högskole- och universitetsvärlden. Dock har det skett en förändring de senaste decennierna, där internationalisering successivt har gått från att tidigare varit i princip likställt med studentutbyten och forskarbesök till att vara ett verktyg för att nå högre mål, som t.ex. att öka lärosätens konkurrenskraft, kvalitet och attraktionskraft (STINT 2014:13).

1.1 Problemformulering

Frågan om och vikten av internationalisering av högre utbildning är mer aktuell än någonsin. Svenska lärosäten är idag aktörer på en global marknad där konkurrensen är hård om de bästa studenterna och forskarna/lärarna och där internationella samarbeten och kontakter blir ett viktigt sätt att stärka det egna lärosätets position och varumärke.

Vid en mer ingående undersökning framträder dock en rad problem på olika nivåer, vilka sammanvägt kan anses utgöra stora hinder för en eventuell önskvärd utveckling. Studier som har gjorts de senaste åren visar bland annat att det finns brister vad gäller svenska lärosätens styrdokument för internationalisering (SFS 2014), att ett stort ansvar för den strategiska internationaliseringen faller på lärosätenas högsta ledningar vars styrelser sällan varken har en sammansättning eller en agenda som stödjer ett tydligt fokus på strategisk internationalisering (STINT 2011:5). Dessutom upplever lärosätenas ledningar i sin tur att det varken finns några uttalade krav eller förväntningar ifrån departement eller reglerande myndigheter. Det ges t.ex. sällan någon feedback eller kommentarer på de policies, planer och uppföljningar som rapporteras avseende internationaliseringsarbetet. Ej heller upplever lärosätens ledningar att det finns någon tydlig nationell strategi för internationaliseringsarbetet, några begränsningar eller tydliga hinder gällande lärosätenas strategiska internationalisering. Ledningarna upplever att det är deras egen ambition och vilja som sätter agendan för hur internationaliseringsarbetet prioriteras, hur nya marknader identifieras och ny finansiering möjliggörs (STINT 2011:10-11). Dock har lärosätena ofta en mycket svag och outvecklad s.k. ”business intelligence” och en begränsad förståelse för sin marknad. Ledningarnas styrmedel är även små i förhållande till andra verksamheter av liknande storlek (STINT 2014:14). Dessutom är den politiska styrningen av internationalisering i svensk högre utbildning relativt begränsad, åtminstone jämfört med vissa andra sakområden, och samtidigt komplicerad (HSV 2005:18-19).

1.2 Syfte

Denna uppsats avser att undersöka om den transformering av internationaliseringen av högre utbildning som, i alla fall i teorin, hävdas ske har nått det svenska högskolelandskapet. Syftet

är även att genom intervjuer med lärosätelärare diskutera begreppets innehåll och drivkrafter samt hur de uppfattar strategier och stöd för internationella frågor inom högre utbildning.

1.3 Frågeställningar

Var befinner sig svenska lärosäten i den transformering som pågår avseende internationalisering inom den högre utbildningen?

Vad uppfattar lärarna är deras lärosätes strategiska och faktiska prioriteringar avseende internationalisering och vad anser de om ledning och stöd för internationella frågor?

Vilka drivkrafter/motiv finns bakom internationaliseringsarbetet?

1.4 Teoretisk utgångspunkt och studiens upplägg

Det talas om en utveckling som går mycket snabbt, där globaliseringen har resulterat i att förutsättningarna de senaste 20 åren drastiskt har förändrat internationalisering av högre utbildning. Numera konkurrerar lärosäten över hela världen om de främsta forskarna och de mest lovande studenterna. Internationalisering har gått från att vara reaktiv till att bli proaktiv och strategisk och från att ha varit ett ”tilläggsvärde” i lärosätenas verksamhet till att ha blivit en naturlig del. Läroplaner och undervisning har internationaliserats och blivit lika viktiga som traditionellt fokus på mobilitet. Den ökade konkurrens och kommersialisering som sker inom högre utbildning utmanar de traditionella värden som kopplas till samarbete: utbyten och partnerskap (STINT 2014).

Om den traditionella synen på internationalisering har haft fokus på det kvantitativa i form av antal avtal med utländska lärosäten, antal in- och utresande studenter och lärare, vilka genomför utbyten så är det många som nu talar om ett vidgat begrepp där betydligt fler aspekter blir viktiga för internationaliseringen inom högre utbildning. Det handlar om att antal avtal begränsas till förmån för färre och djupare samarbeten. Ett nytt synsätt kan sammanfattas i definitionen ”comprehensive internationalization” som menar att internationalisering ska vara en genomgripande kvalitetsfaktor som ska finnas integrerad i ett lärosätes samtliga verksamhetsområden (Hudzik 2011).

Mot bakgrund av en teoretisk genomlysning av forskningsfrågorna, så intervjuas ett antal lärosätelärare om deras syn på frågor som rör internationalisering av högre utbildning. Utgångspunkten är att lärarna besitter en unik kunskap och erfarenhet samt att de är helt centrala för att det internationella arbetet ska fungera i praktiken (HSV 2008:5). De är viktiga

personer för studenterna, exempelvis vad gäller att ta in internationella perspektiv och tillvarata den kulturella mångfald som idag ofta finns i klassrummet på hemmaplan. Vidare behöver även lärarna fortbilda sig och inhämta kompetens och erfarenheter utifrån och en vara del av utvecklingen av det internationella arbetet som bedrivs på lärosätet.

Internationaliseringen av våra lärosäten är helt beroende av lärarnas engagemang och kunskap (HSV 2008:62).

Samtliga rapporter slår fast lärosätelärares viktiga roll för internationaliseringsarbetet, dock fanns en avsaknad av studier som undersöker frågorna från deras perspektiv. Av den anledningen ansågs motiverad. Åtta lärare vid Högskolan i Borås och Göteborgs universitet intervjuas. De är valda utifrån att de är aktiva i internationella frågor och även för att de representerar olika ämnesdiscipliner.

1.5 Avgränsning

Uppsatsen avgränsas till att diskutera ämnet internationalisering av högre utbildning utifrån en svensk kontext, där den svenska diskussionen och dess förutsättningar är den teoretiska inramningen och svenska universitetslärares åsikter det specifika studieobjektet. Anledningen till detta är att trots att ämnet som denna uppsats behandlar är internationellt till sin karaktär, så är det en komplex fråga som kan skilja sig mycket åt mellan olika länder. Det svenska perspektivet är stort nog för en uppsats av denna karaktär och även här kommer givetvis avgränsningar att behöva göras. Vidare avgränsas uppsatsen till att primärt rikta in sig på lärare/läraryrollen och inte på forskare/forskarrollen. Anledningen till detta är att forskningen mer än utbildningen till sin natur, exempelvis via ”peer review-förfarande”, forskningssamarbete och konferenser, som regel är internationaliserad (Stier 2007:12).

1.6 Studiens disposition

Vid sidan av inledningskapitlet är studien indelad i fem huvudkapitel vilka inleds med en genomgång av tidigare forskning och ett teoretiskt ramverk. Därpå följer en metoddiskussion och därefter en kombinerad resultatdiskussion och analys. Slutligen återfinns studiens slutsatser vilka följs av en referenslista och två bilagor (brev som skickats inför intervju och intervjuguide). Varje kapitel inleds med en kort beskrivning av dess innehåll.

2. Tidigare forskning och teoretiskt ramverk

I följande kapitel behandlas tidigare forskning samt presentation av ett teoretiskt ramverk som sätter in frågorna i ett större sammanhang. Dessa är en viktig grund för intervjuerna och även analys och slutsatser vilka presenteras avslutningsvis.

Den tidigare forskning som denna studie främst bygger på utgörs av diverse rapporter och studier som har gjorts av aktörer såsom f.d. Högskoleverket (HSV), Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT), Sveriges förenade studentkårer (SFS) och propositioner som behandlar dessa frågor samt verk av de mest aktiva utländska forskarna på området såsom Jane Knight, Khem/Teichler och John K. Hudzik. Även en svensk forskare som har skrivit mycket inom området, Jonas Stier, har bidragit vid min inringning av tidigare forskning. Stier har bland annat gjort en givande illustration av tre ideologiska grundhållningar som han menar motiverar internationaliseringsarbetet på svenska lärosäten (Stier 2007). Stiers resonemang kommer att finnas som en teoretisk analysram för att förstå dessa frågor ur ett större perspektiv.

Barbara M. Kehm och Ulrich Teichler, verksamma vid International Centre for Higher Education Research, University of Kassel, har i en artikel gett en översikt av forskningsutvecklingen inom området sedan mitten av 1990-talet. De menar att forskningen karaktäriseras av teoretiskt och metodologiskt ambitiösa studier, men med avsaknad av en dominerande disciplinär ”hemort”. Vidare framhåller de att forskningen på området i hög utsträckning är beroende av extern finansiering, att det är få forskare som kontinuerligt är engagerade inom området och har det som sin specialisering samt ännu färre center/institutioner vilka har internationalisering av högre utbildning som ett kärnområde i sina forskningsaktiviteter. Det finns ett ökande antal studier som är lokaliserade någonstans mellan forskning och politik. Mot bakgrund av detta blir politiska initiativ såsom Bolognadeklarationen en trigger för externt finansierade studier som påverkar forskningsagendan. En annan påverkande faktor är enligt författarna stora konferenser såsom *UNESCO World Conference on Higher Education* och publikationer från exempelvis OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) och de menar vidare att överstatliga organisationer och nationella myndigheter mer än tidigare försöker skapa internationella profiler inom institutioner för högre utbildning (Khem&Teichler, 2007). Även Stier framhåller att forskningen är alltför marginell, särskilt i Sverige. Kunskaperna om internationaliseringens kvalitetsaspekter och effekter på studenter, personal och samhället i

stort är fortfarande otillräckliga menar han (Stier, 2007:88). Konsekvensen är att ämnet som står i fokus för denna studie är underteoretiserat och underforskat varför det har varit svårt att konstruera ett helgjutet teoretiskt ramverk.

2.1 Definitioner av internationalisering av högre utbildning

Det finns ett antal förslag till definitioner av internationalisering av högre utbildning.

Gemensamt för många är att de är relativt allmänna till sin karaktär. Ett exempel är följande definition, utvecklad av Jane Knight, en av de mer kända forskarna inom området:

“Internationalization is the process of integrating international, intercultural, and global dimensions into the goals, primary functions and delivery of higher education at the institutional and national levels” (Knight 2012:22).

Knight beskriver utmaningen med att hitta en definition av internationalisering som är allmän nog för att kunna vara applicerbar på många olika länder, kulturer och utbildnings-system.

En definition får inte bli ett instrument som likriktar eller homogeniserar

internationaliseringsprocessen. Knight påpekar att ändelsen ”isering” är viktig för att förstå begreppet, då det anger att det är en process som vanligtvis medför förändring (det är i detta sammanhang viktigt att ha med sig att internationalisering inte är beskrivet som en ”ism” eller ideologi som i internationalism). Vad gäller kopplingen till högre utbildning framhäver

Knight att det som är kritiskt är att den internationella dimensionen relaterar till alla aspekter av högre utbildning och den roll den spelar i samhället (Knight 2013:85).

I Högskolverkets granskning av svenska lärosätens arbete med internationalisering från 2005 ”En gränslös högskola? Om internationalisering av grund- och forskarutbildning” uttrycks definitionsfrågan så här:

”Trots vår önskan att inte i ett tidigt skede binda oss för en definition av internationalisering har vi naturligtvis haft en uppfattning om vad som är ganska givna inslag i verksamheten.

De huvudområden som vi menar att internationaliseringen omfattar är:

- Svenska studenters, lärares och annan personals vistelser utomlands
- Internationalisering på hemmaplan (IaH)
- Rekrytering av programstudenter från andra länder
- Internationellt samarbete” (HSV 2005:17).

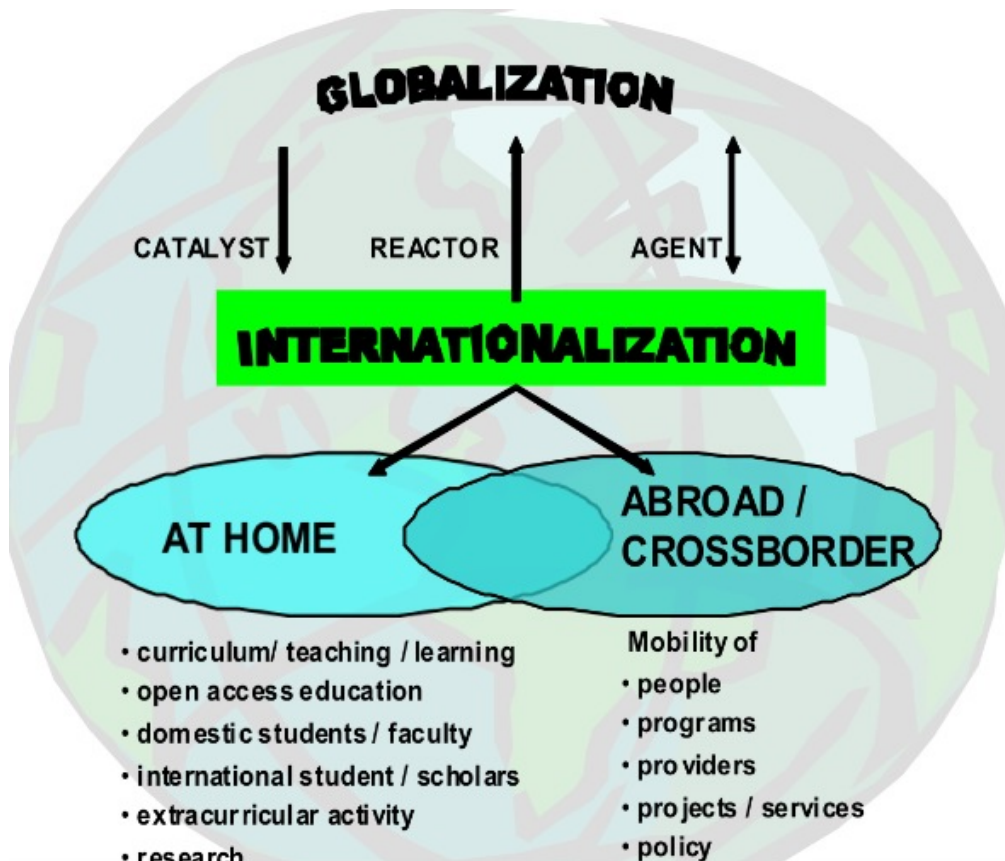
John K Hudzik, en annan aktiv forskare på området, använder definitionen “comprehensive internationalization”: *“Comprehensive internationalization is a commitment, confirmed through action, to infuse international and comparative perspectives throughout the teaching, research, and service missions of higher education. It shapes institutional ethos and values and touches the entire higher education enterprise. It is essential that it be embraced by institutional leadership, governance, faculty, students, and all academic service and support units. It is an institutional imperative, not just a desirable possibility.*

Comprehensive internationalization not only impacts all of campus life but the institution’s external frames of reference, partnerships, and relations. The global reconfiguration of economies, systems of trade, research, and communication, and the impact of global forces on local life, dramatically expand the need for comprehensive internationalization and the motivations and purposes driving it” (Hudzik 2011:6).

Begreppet ”comprehensive internationalization”, en möjlig svensk översättning skulle kunna vara ”genomgripande internationalisering”, kan tolkas som att internationalisering ska vara en övergripande kvalitetsfaktor som ska finnas integrerad i ett lärosätes samtliga verksamhetsområden samt att internationaliseringsarbetet ska vara strategiskt. Begreppet *comprehensive internationalisation* beskriver hur internationalisering kan omfatta många delar av ett lärosätes verksamhet och organisation för att nå övergripande mål (STINT 2014:13).

Jonas Stier menar att en problematik med den bristande helhetsförståelsen är att internationalisering förblir en fråga om form- eller strukturfrågor och att diskussionen exempelvis uteslutande reduceras till statistik på inresande och utresande studenter, till renodlade administrativa frågor, internationella forskarkonferenser etc. (Stier 2002:65). Stier ger även en mer specifik definition/inringning av begreppet kopplat till högre utbildning och även den större kopplingen till internationella relationer och globalisering. Han menar att globalisering används för att beteckna en uppsättning världsomspännande företeelser och processer som är typiska för det samtida samhället och ”som en kontrast hänför sig internationalisering till en uppsättning aktiviteter, ideologier, policies och tjänster som syftar till att integrera internationella och interkulturella dimensioner i lärosätenas undervisning, forskning och service. Det är således fråga om ett mångfasetterat ideologiskt, pedagogiskt och institutionellt arbete på olika nivåer för att berika lärandet för studenterna och anpassa verkligheten till en global värld” (Stier 2007:11).

För att mer konkret belysa vilka aspekter som ingår i begreppet kan Jane Knights modell vara till hjälp. Den visar hur internationaliseringsbegreppet kan illustreras med hjälp av två pelare i form av "at home" och "abroad/crossborder". Som illustrationen visar nedan är pelarna separata men nära sammankopplade och beroende av varandra (Knight 2012:22).

2.2 Drivkrafter bakom internationalisering – ideologiska grundhållningar

Stier menar att arbetet med internationalisering vid svenska lärosäten bedrivs utifrån olika motiv och ideologier och sammanfattar dessa i vad han kallar tre ideologiska grundhållningar: idealism, instrumentalism och edukationalism. Han menar att en ideologi kan vara uttalad (exempelvis så som den uttrycks i policies) eller outtalad i form av människors syn på utbildning (Stier 2007:26).

Den *idealistiska ideologin* utgår ifrån antagandet att internationalisering är bra i sig och att lärosäten bör verka för att förbättra livsvillkoren för människor som lever i fattigdom och förtryck, att akademien spelar en viktig roll i sin strävan att skapa en bättre och rättvisare värld.

Det handlar om att fostra studenterna att respektera tolerans, respekt för kulturella olikheter och att måna om demokratiska principer. En av vår tids mest kända sociologer, Zygmunt Bauman, menar att dessa motiv med internationalisering i den nutida diskursen har sin grund i ett "förmodernt" universalistiskt tankesystem (vilket har fått ge vika för det globalistiska) (Bauman 2000:58-59). Begreppet universalism innehåller ambitioner att skapa en global världsordning, där människans förnuft och intellekt ska verka för att skapa ett bättre och mer utvecklat samhälle vilket ersätter det omoderna och förlegade. Nyckelord som beskriver detta synsätt är solidaritet, jämlikhet och ett demokratiskt synsätt.

Den *instrumentalistiska ideologin* utgår ifrån det som Stier kallar den "genomkapitalistiska världsordningen" som vi numera lever i. I den kontexten blir utbildning en handelsvara som man kan tjäna pengar på. Utifrån detta synsätt är universiteten en marknadsaktör som säljer utbildningar. Detta är sammankopplat med att positionera och profilera sig internationellt och att öka antalet internationella (betalande) studenter. Nya marknader utanför det egna landet blir viktiga, både för att säkerställa ekonomisk tillväxt, men även för att få akademisk status internationellt. Internationella partners bör vara minst lika "bra", eller gärna "bättre", eftersom den egna statusen internationellt också hör samman med vilka man samarbetar med. Vidare handlar det om konkurrens om lärare, forskare och forskningsresurser. Det handlar även om anpassning till den globala arbetsmarknadens nya förväntningar och behov samt att förbereda studenterna för ett yrkesliv på en global och mångkulturell arbetsmarknad. En internationaliserad utbildning ska hjälpa studenterna att inhämta kompetenser såsom bl.a. social kompetens, samarbetsförmåga, konflikthanteringsförmåga och interkulturell och global förståelse. Nyckelord är konkurrenskraft, synlighet, hållbar utveckling och tillväxt.

Den *edukationalistiska ideologin* handlar om värdet med lärandet i sig och har sin grund i universitetets ansvar och lärandets möjligheter bortom de institutionaliserande formerna. Det handlar om bildningsidealet och möjligheter till lärande och personlig utveckling. En internationaliserad utbildning innebär att studenter och lärare får konfronteras med en okänd akademisk kultur såsom andra undervisningsstilar och andra sociala koder. Enligt det edukationalistiska synsättet berikande, då den egna heminstitutionens kontext och för-givet-tagna synsätt ifrågasätts. Målet är att en lärandeprocess ska påbörjas, där kulturkompetens och anammande av den andres perspektiv med en ömsesidig respekt och tolerans som följd. Nyckelord för detta synsätt är bildning och kulturkompetens. (Stier 2007:26-32).

2.3 Formella ramar, ledarskap, organisation och kultur

2.3.1 Internationella ramar och politiska initiativ

Arbetet med internationalisering av den svenska högre utbildningen sker inom ramar på såväl internationell som nationell och lokal nivå. Internationellt finns Unesco som bl.a. ger medfinansiering av möten för lärare inom olika ämnesområden, där företrädare för svenska lärosäten ges möjlighet att träffa sina motsvarigheter i andra länder, särskilt utvecklingsländer. Tillsammans med OECD arbetar Unesco också med rekommendationer när det gäller kvalitetssäkring, ackreditering och erkännande av gemensam utbildning, vilket naturligtvis påverkar svenska lärosäten. Europarådet bör även nämnas, inte minst med tanke på att de står bakom Lissabonkonventionen. Till de institutioner på internationell nivå vars regler tydligast kan påverka svenska lärosäten hör Europeiska unionen (EU) och dess olika organ samt Nordiska rådet. I båda fallen är det främst de olika programmen för stimulans av mobilitet bland studerande och personal som sätter ramarna (HSV 2005:18). Det tydligaste politiska initiativet är nog ändå den s.k. Bolognaprocessen, ett europeiskt samarbete inom den högre utbildningen som omfattar 46 länder. Målsättningen är att skapa jämförbarhet och tydlighet för det europeiska utbildningsområdet och för svensk del genomfördes 2007 en större reform av utbildnings- och examensstrukturen (prop 2008/09:175:21).

2.3.2 Nationella ramar

De nationellt satta och formella ramar som ges för internationalisering av utbildningen vid svenska universitet och högskolor finns i högskolelagen och i regeringens årliga regleringsbrev till lärosätena. I högskolelagen sägs att: "Högskolorna bör vidare i sin verksamhet främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden." 1 kap 5 § andra stycket högskolelagen (1992:1434). Regleringsbrevens funktion är att precisera de uppdrag som lärosätena har. Under senare år har det uppdrag som gäller internationalisering utvecklats. Utifrån skrivningarna i regleringsbreven samt i högskolelagens formulering kan man urskilja två huvudsakliga uppdrag från regering och riksdag. Dessa är att såväl internationell rörlighet som internationaliseringen av utbildningen för hemmavarande studenter ska öka. Inom ramen för det senare kan man också se en ökad förståelse för andra länder och för internationella förhållanden som ett, i någon mån, separat mål. Totalt sett får den politiska styrningen av internationaliseringen i svensk högre utbildning anses vara relativt begränsad, åtminstone jämfört med vissa andra sakområden, och samtidigt komplicerad. När det gäller jämförelsen med andra sakområden kan man t.ex. konstatera att uppdraget att samverka med det omgivande samhället är betydligt mer reglerat genom fler uttalade mål, inte

minst i propositioner av olika slag. Ifråga om komplexitet kan nämnas att i såväl Danmark, Finland och Norge som i Nederländerna och Tyskland finns det ett enda organ som arbetar med frågor om internationalisering. Det gör troligen att styrningen blir både enklare och tydligare i dessa länder jämfört med Sverige (HSV 2005:18-19).

En nationell strategi för internationalisering av högre utbildning presenterades i propositionen från 2005 "Ny värld – ny högskola" (prop. 2004/05:162). Fyra år senare var den nya regeringens uppfattning att denna strategi utgjorde en fortsatt bra grund, men att den kan behöva utvecklas för att bättre svara upp mot de utmaningar som globaliseringen innebär (prop. 2008/09:175, s.1-2). Det har framförts kritik från många håll vad gäller (avsaknaden av) en aktuell svensk strategi för internationalisering av högre utbildning och att den som finns är föråldrad. Ett exempel är universitetskansler Harriet Wallberg som i en debattartikel från 2014 framför följande: *"Sverige behöver en ny strategi för internationalisering av högre utbildning. Det har gått snart tio år sedan en svensk regering la en proposition om internationalisering av högre utbildning. Under samma period har globaliseringen accelererat i hög fart. Det är dags att regeringen återigen tar tag i denna viktiga framtidsfråga"*. Hon skriver vidare att internationalisering är en grundbult för att Sverige ska kunna konkurrera med övriga världen med konkurrenskraftiga utbildningar och i förlängningen kunna bibehålla en konkurrenskraftig ekonomi. Hon nämner internationella rankingars ökade betydelse och att Sverige måste locka de bästa studenterna för att klara konkurrensen, och att det internationella perspektivet måste få den prioriterade plats det förtjänar om svenska studenter ska ha en kompetens anpassad efter morgondagens arbetsmarknad (Wallberg 2014).

2.3.3 Ledarskap och organisation

"If everyone is theoretically responsible for CI, but there is no leadership for it, few will actually work effectively toward achieving it" (Hudzik, 2011:36).

Som för de flesta verksamhetsområden är ledarskap och organisation av stor vikt vad gäller hur lyckosamt ett lärosäte är med sitt internationaliseringsarbete. Hudzik menar att comprehensive internationalization kräver en organisationskultur som ger begreppet styrka, mening, anpassningsbarhet och bärkraftighet/hållbarhet. En sådan riktning skapas genom det institutionella ledarskapet och av en kultur som stödjer internationellt engagemang.

Internationalisering ska genomsyra alla verksamhetsområden. Det går inte att betraktas som en "checklista" som går att bocka av för att fortsätta till en ny "institutional priority" utan ska vara en hållbar kultur som driver en pågående och utvecklande verksamhet, en vision som genomsyrar organisationen och som handlar om nödvändigheten av internationalisering. Det är också viktigt att internationalisering inte definieras av "in- och utdata" som ekonomiska medel allokerade till internationella aktiviteter eller antalet in- och utresande studenter och personal. Även om dessa är indikatorer så ligger den riktiga kraften och meningen med dessa frågor i de mål som sätts vad gäller resultat för lärande och forskning.

Ledarskapet är viktigt för att utforma och prioritera dessa frågor, men engagemanget måste genomsyra kollegiet för att effektivt kunna driva av dessa frågor. Även om internationalisering måste stödjas av dem som levererar och konsumerar den (personal, studenter m.m.), så ska man inte underskatta betydelsen av en högsta ledning som tydligt, konsekvent och frekvent kommunicerar vikten av dessa frågor till såväl studenter, personal, alumner som till andra aktörer. Ledarskapet måste kontinuerligt förstärka en kultur av comprehensive internationalization och detta måste vara bortom en generell retorik. Vidare är meritssystem som belönar internationellt engagerad personal nödvändiga. Även institutionellt erkännande och belöning för enheter som på ett bra sätt bidrar till internationaliseringen och ansvarsutkrävande för dem som inte gör det är centralt menar Hudzik. Det krävs ett långsiktigt engagemang som måste kunna överleva förändringar i det organisatoriska ledarskapet. Mot bakgrund av den ständigt pågående globaliseringen behöver internationaliseringsarbetet kontinuerlig utvärdering och anpassning till förändrade behov och influenser (Hudzik 2011:24-26). Hudzik sammanfattar detta med att förutsättningarna för internationalisering är: klart och konsekvent ledarskap från högsta ledning, en internationellt engagerad personalgrupp, uthållighet, klara och mätbara mål samt ansvarsutkrävande (2011:29).

2.4 Lärarnas betydelse för internationaliseringsarbetet

I debatten framhålls lärarnas viktiga roll och betydelse för internationaliseringsarbetet vid våra universitet och högskolor. I den uppföljande rapporten av Högskoleverket 2008 uttrycks detta så här: *"Att internationalisering står och faller med lärarna är vid det här laget klart för de flesta. Det gäller ifråga om såväl språk och kultur som ämnesmässig kunskap. Lärarnas mobilitet bör därför ges en speciell uppmärksamhet från såväl lärosätenas som regeringens sida. I lärarmobiliteten ingår också de inresande lärarna. Dessa bör kunna användas*

betydligt mer systematiskt än vad som nu verkar vara fallet, både direkt i undervisning och för att ge lärosätets egna lärare stimulans och nya perspektiv” (HSV 2008:110).

De egna lärarnas utlandsvistelser är mycket viktiga när det gäller att skapa intresse hos studenterna för att delta i mobilitet, de fungerar helt enkelt som förebilder. Lärarnas mobilitet spelar också stor roll för att de ska ha egna erfarenheter att falla tillbaka på vid diskussioner med studenterna och för att dessa ska få ett eget intresse för internationella frågor (HSV 2005:67+124) (HSV 2008:67).

2.5 Utmaningar och problem

Jonas Stier menar att de två viktigaste insikterna han har gjort sedan han började arbeta med dessa frågor är följande: För det första, som idé och företeelse är ett universitet internationellt och präglas av mångfald och konstruktiva spänningar mellan olika synsätt, ideologier och värden. I en globaliserad värld får lärosätena en allt viktigare roll i kunskapsproduktionen, vilket är en förutsättning för att skapa tolerans och ömsesidigt kunskapsutbyte människor emellan. Den andra insikten är att trots att få inom universitetsvärlden öppet motsätter sig arbetet med internationalisering är det inte säkert att de aktivt vill verka för en internationalisering av den dagliga verksamheten. Tvärtom. När internationaliseringsarbetet slukar resurser och tvingar personal och anställda att omvärdera sina perspektiv och fungera i mångkulturella sammanhang är alla inte lika positiva. Internationaliseringsarbetet ses som ännu en ”påläga” i en redan ansträngd arbetssituation. (Stier 2007:7).

Hudzik hävdar att även om nästan alla pratar gott om internationalisering, så kan man inte utgå ifrån att det följs av en djup förståelse och ett engagemang för de nödvändiga handlingar som krävs. Detta gäller särskilt i en miljö med begränsade resurser och en stark konkurrens mellan olika åtaganden. Även när internationalisering är universellt erkänt som grundläggande för institutionens uppdrag, så är det inte per automatik tydligt vilka handlingar som behöver utföras och vem som är ansvarig menar Hudzik (2011:34)

I debatten återfinns även kritik mot retoriken kring internationaliseringen. Kehm & Teichler menar att retoriken har en normativ underton, då den uteslutande beskrivs i positiva ordalag samt med tydliga politiska undertoner. De menar vidare att man kan se en utsagd rivalitet mellan vissa värden. Å ena sidan är internationalisering av högre utbildning sett som något viktigt och positivt och å andra sidan är internationalisering inbäddat i ett nationellt värdesystem, där det antyds att studier på hemmaplan är det bästa, allt inom ramen för en

ökande konkurrens (Khem&Teichler 2007:262).

2.6 Internationaliseringens transformering

Akademins internationalisering vilar på gamla traditioner. Det är lätt att tro att internationellt inriktad utbildning och forskning är nya påfund, men forskningen visar att universitetens verksamhet i alla tider har varit uppbyggd kring och betjänt av gränsöverskridande kunskapsutbyten. Även om värdet med kunskapsutbyten och forskningssamarbeten framhölls redan under medeltiden, och motiven för dessa då och nu uppvisar många likheter, finns avgörande skillnader. Internationalisering som uttalad verksamhetsidé och ideologisk-politisk målsättning för universitetsvärlden är något unikt för de senaste decennierna. Det sammanfaller med den alltmer påtagliga och omfattande globaliseringen (Stier 2007:11+18).

Student- och lärarutbyten och internationella samarbeten har länge varit en integrerad del av lärosätenas verksamhet, så även forskningsverksamhet vilken vänder sig till en internationell publik, genomförs i internationella team och fokuserar på internationell publicering (STINT 2011:4). De senaste decennierna har dock nya faktorer gett ny energi åt de internationella dimensionerna av högre utbildning och de gränsöverskridande flödena av studenter, personal och idéer såväl som avseende den globala tillväxten för högre utbildning. Det rapporteras om en global ökning om 53 procent mellan åren 2000 och 2007 vad gäller registrering vid högre utbildning. Det talas även om en ”accepterad vishet” att det mellan år 2000 och 2025 kommer att vara en global 150-procentlig ökning av högre utbildning, främst i utvecklingsländer, och mer än en fördubbling av studentmobiliteten från de nuvarande tre till mer än sju miljoner årligen under samma tidsperiod. Under bara ett år, mellan 2007 och 2008, rapporterade OECD att den globala mobiliteten växte med nära 11 procent (Hudzik 2011:7).

I en rapport från STINT beskrivs den transformation som i olika källor hävdas har ägt rum: ”Internationalisering har gått från att tidigare ha varit i princip likställd med studentutbyten och forskarbesök till att vara ett verktyg för att nå större mål, som t.ex. att öka ett lärosätes konkurrenskraft, kvalité och attraktionskraft” (STINT 2014) och, uttryckt av Jane Knight: ”Internationalization is definitely more than student mobility” (Knight 2012:21).

Knight menar att internationalisering både har varit en formidabel kraft för förändring, men även att den dramatiskt har förändrat sig själv. Hon menar vidare att det som tidigare var ”den internationella dimensionen av läroplanen” har utvecklats till att vara integrerad i lärandeprocessen och programinnehållet i form av ett större fokus på interkulturella,

internationella och jämförande perspektiv. Akademisk mobilitet har rört sig från människor (studenter, personal, lärare) till mobilitet av program (twinning, franchise, virtual), och vidare till utbildningsnav (education hubs). Det har också skett ett skifte ifrån fokus på utvecklings-samarbete till partnerskapssamverkan och i sen tid till en kommersiell och konkurrensdriven modell, vilket har resulterat i att rekrytering av internationella studenter nu är ”big business”. Knight menar att det inte råder någon tvekan om att den internationella dimensionen av högre utbildning har blivit mycket viktigare och samtidigt mer komplex (Knight 2012: 20-21). Hudzik beskriver att utvecklingen karaktäriseras av snabbt ökande utbyten av studenter och personal, uppkomsten av globala rankinglistor, dubbla och gemensamma gränsöverskridande program, gränsöverskridande forsknings- och samarbetsprojekt och en global utbildningskapacitet i snabb utveckling (Hudzik 2011:16-17).

STINT går så långt att de pratar om att ett paradigmskifte sker inom internationalisering av högre utbildning och forskning och att globaliseringen har resulterat i att förutsättningarna drastiskt har förändrats de senaste 20 åren. Numera konkurrerar lärosäten över hela världen om de främsta forskarna och de mest lovande studenterna. De hävdar att internationalisering under senare år har gått från att vara reaktiv till proaktiv och strategisk och att läroplaner och undervisning har internationaliserats och blivit lika viktiga som traditionellt fokus på mobilitet. De menar vidare att internationalisering har blivit ett viktigt verktyg för både länder och lärosäten i syfte att utveckla samhällen, universitet och flytta fram forskningsfronten. Internationalisering innebär främst att nya nätverk mellan forskare och studenter från olika länder byggs upp, men också närmare kontakter mellan toppuniversitet. Den ökade konkurrens och kommersialisering som sker inom högre utbildning, samt omfattande akademiska aktiviteter över nationella gränser, utmanar de traditionella värden som kopplas till samarbete: utbyten och partnerskap (STINT-strategi, 2014).

Susanne Jämsvi, doktorand vid Högskolan i Borås, har undersökt hur det diskursivt pratas om internationalisering och menar också att man kan se ett förskjutet eller förändrat internationaliseringsbegrepp. Hon har jämfört policytexter från 1974 och 2005 (ett slutbetänkande från 1974 och en proposition från 2005) och hävdar att det har skett en förskjutning från solidaritet och utbyte mot konkurrens och rörlighet.

I slutbetänkandet 1974 är samarbete och samverkan starkt integrerat i solidaritetsbegreppet. Samverkan är fortfarande på agendan i propositionen 2005 men solidaritet, samförstånd och

beroende av varandra är i princip frånvarande i texten, vilket kan tolkas som att solidaritetsbegreppet inte längre främst handlar om samverkan och samarbete. Solidaritet relateras 2005 framför allt till förståelse för och erkännande av varandras kulturer.

I propositionen 2005 är internationellt samarbete starkt integrerat med kvalitetsbegreppet och avgörande för Sveriges utbildningsmässiga konkurrenskraft. Texten genomsyras av konkurrenskraft och kvalitet, i form av samverkan, och det är odiskutabelt så att konkurrenskraft leder till högre kvalitet. I slutbetänkandet 1974 är konkurrenskraft nästan uteslutande kopplat till jämförbarhet, och det handlar om att skapa en utbildning som är internationellt ”jämförbar och konkurrenskraftig”.

Den avgörande skillnaden mellan de två texterna ligger i arbetsmarknadens roll/relation till internationalisering. I propositionen 2005 relateras studentutbyte till arbetsmarknaden, eftersom det behövs arbetskraft med bred kunskap och kompetens och utbyten är ett sätt att erhålla denna bredd. I slutbetänkandet 1974 argumenteras för att utbildningar generellt behöver utvecklas mot internationell kunskap och ett internationellt innehåll, och genom en sådan utveckling kan kraven från arbetsmarknaden mötas.

Jämsvi hänvisar till Fairclough (2010) som poängterar att det sedan 1970-talet har skett en förändring mot 'New Capitalism' och att denna transformation innebär att fältet utbildning nu befinner sig i en ekonomisk logik där saker och ting måste löna sig. Med en sådan logik blir solidaritet bara viktigt om det genererar lönsamhet på något sätt, till exempel genom att det efterfrågas av arbetsmarknaden och därför blir en lönsam investering för såväl studenter som lärosäten. Det räcker det inte att något, exempelvis solidaritet, ger personlig utveckling eller bidrar till att skapa ett fredligt samhälle.

En förändring av internationalisering har skett inom högre utbildning i Sverige från att innefatta solidaritet och världsfred som nycklar för framtiden, till en anpassning till framtida arbetsmarknadskrav. Personlig utveckling och interkulturell kunskap/kompetens har inte längre något egenvärde, enbart kopplat till arbetsliv och anställningsbarhet är de av värde.

Jämsvi avslutar med att använda legenden om de blinda männen och elefanten som tankefigur. Internationalisering är som elefanten och behöver analyseras från olika håll för att man ska kunna säga något om helheten och samtidigt vara medveten om att trots att varje

perspektiv säger något om helheten, är det inte självklart att helheten någonsin kommer att kunna beskrivas fullt ut (Jämsvi, 2014).

2.6.1 Rankingar

Det råder ingen tvekan om att internationella rankingar av universitet har blivit både mer uppmärksammade och mer problematiskt på senare år. Den livliga debatten om dess giltighet, tillförlitlighet och värde fortsätter men samtidigt verkar det som om universitetsledningar använder rankingar som ett sätt att strukturera och bygga upp prioriteringar menar Knight. Utvecklingen mot rankingsystem och den rådande konkurrensen vore omöjlig att förutspå för bara 20 år sedan då normen var att internationellt samarbete bestod av utbyten och utvecklingsprojekt. Även om dessa aktiviteter fortfarande förekommer så överskuggas de av konkurrensen om status, forskningsmedel och rekrytering av de bästa studenterna och lärarna/forskarna (Knight 2012:30). Uppkomsten av globala system för ranking av lärosäten innebär att referensramen blir global istället för inhemsk menar Hudzik (2011:11) och säger vidare att det finns belägg för att lärosäten använder rankingar för att välja vilka partners de vill samarbeta med, antingen genom att vad han kallar ”partner up” med dem som har högre ranking eller som ett sätt att undvika dem som har en lägre ranking (Hudzik 2011:28).

Kopplat till den allt större betydelse som den internationella marknadsorienteringen får för sektorn högre utbildning så skulle man även kunna definiera internationalisering, och kanske särskilt det som är ”nytt” i begreppet, utifrån de faktorer som mäts i de allt fler rankingar vilka särskilt mäter internationaliseringsgraden på ett lärosäte. Inställningen till rankingar generellt från lärosätena är minst sagt delad. Alltsedan rankingar startade har det varit kontroversiellt och invändningar har rests mot svårigheten av att mäta akademisk kvalitet på det sätt som rankingar ger uttryck för. Likväl har rankingarna, internationellt sett, hela tiden vuxit och utvecklats och det har uppenbarligen funnits en efterfrågan och kommersiell grund för dem (En presentation av U-rank, 2015-05-18).

Ett exempel på rankingar är svenska U-rank, en fristående association som sedan 2007 har utfört årliga rankingar av svenska universitet och högskolor. Där har internationalisering gått från att inte ha funnits med till att stå för 10 % av totalrakningen. Internationalisering är en av sex aspekter av lärosätenas verksamhet som U-rank belyser och mäter (de övriga är studenter, grundutbildning, forskning och forskarutbildning, lärarna och sociala indikatorer).

Vilket resultat lärosätet får för "Internationalisering" styrs i sin tur av sex olika variabler:

- Andel examinerade studenter som har studerat utomlands minst en termin. (vikt 0,2)
- Andel ut i utbyte av förstagångsexaminerade. (vikt 0,2)
- Andel inresande studenter (av alla). (vikt 0,2)
- Andel inresande forskarstuderande (av alla). (vikt 0,2)
- Andel utländska lärare. (vikt 0,2) (Vad är U-rank, 2015-05-18)

Times Higher Education World University Rankings är en ansedd internationell ranking där "international outlook" står för 7,5 %. Utifrån indikatorn "international outlook" har Times Higher Education sammanställt en lista över de 100 mest internationella universiteten. En skärskådning av indikatorn "International outlook" ger vid handen att det som Times Higher Education mäter är kategorierna nedan, vilka väger 2,5 % var:

- Förmågan att attrahera studenter och forskarstuderande internationellt (mätinstrumentet är förhållandet mellan internationella och inhemska studenter)
- Toppuniversiteten konkurrerar också om de bästa lärarna/forskarna varför detta är en faktor (mäts också utifrån förhållandet mellan internationell och inhemsk personal)
- Andel av lärosätets forskningspubliceringar som har minst en internationell medförfattare. (World University Rankings 2013-2014 methodology, 2015-05-18)

I U-multirank mäts också "International orientation" särskilt och indikatorerna är liknande som för tidigare beskrivna rankingar, nämligen:

- Student mobility
- International academic staff
- International joint publications
- International doctorate degrees

(International Orientation Rankings: Institutional, 2015-05-18)

Sammanfattningsvis kan sägas att indikatorerna i det ökade antalet rankingar också kan ge en uppfattning om vad som ingår i begreppet internationalisering. Som synes ovan är faktorer som tillskrivs stor vikt i de internationella rankingarna exempelvis förmåga att attrahera personal och studenter internationellt. Det läggs inte lika stor vikt vid exempelvis andel studenter som genomför utbyten varför detta också kan vara ett tecken på begreppets förskjutning, i detta fall från utbyte till rörlighet i större mening.

3. Metod och material

I följande kapitel redogörs för de metodval som har gjorts, följt av en diskussion vad gäller urval av intervjupersoner. Därefter beskrivs intervjuprocessen och hur materialet har bearbetats och analyserats.

3.1 Metoddiskussion

För att genomföra denna studie så har kvalitativ metod använts, då ambitionen har varit att djupare förstå fenomenet internationalisering av högre utbildning och särskilt att djupare förstå lärosätelärares sätt att resonera kring företeelsen (Trost 2010:32). Av den anledningen valdes att göra intervjuer med lärosätelärare, vilka befinner sig nära de frågor som är i fokus för studien. Uppsatsen har en hermeneutisk utgångspunkt i form av att tolkande av den empiri som är inhämtad har varit centralt för studien. Ansatsen är delvis induktiv då delar av startpunkten för studien har tagits i empirin. Dock är studien inte fullständigt induktiv (styr av de empiriska observationerna) eftersom det från början har funnits en uppfattning om vilka faktorer som skulle kunna ha betydelse i sammanhanget (Esaiasson et al 2006:122,127). Vidare har även litteraturstudier används som del av metoden och dessa har funnits som bakgrund vid utarbetandet av intervjuguide etc. I teorikapitlet diskuterades litteratur och material mer ingående.

Alternativa tillvägagångssätt övervägdes och initialt var planen att genomföra studien med hjälp av enkäter, i syfte att få ett större antal personer som uttalar sig och detta mot bakgrund av att jag hade mer generaliserande ambitioner. Eftersom målet var att få lärarnas personliga och förhoppningsvis uttömmande beskrivningar av hur de uppfattar frågor om internationalisering av högre utbildning, så ansågs dock kvalitativ metod vara att föredra framför kvantitativ. Kopplat till uppsatsens syfte bedömde jag att kvalitativ metod var den lämpligaste metoden. Jag tror att jag har fått en betydligt djupare förståelse för frågorna genom de personliga möten som har ägt rum med intervjupersonerna.

3.2 Upplägg / Operationalisering av teori/begrepp

Mot bakgrund av fördjupning inom området och mitt teoretiska ramverk formulerades en intervjuguide med syftet att ta reda på lärosätelärares uppfattning av sitt lärosätes strategiska arbete med internationalisering samt söka utröna vilket stöd de upplever att de får för aktiviteter och utmaningar kopplade till internationalisering. Mot bakgrund av de diskussioner som har förts i teorikapitlet utkristalliserades ett antal relevanta teman för intervjuerna. Det

handlar dels om övergripande frågor såsom prioriteringar och strategier, på såväl nationell nivå som på det egna lärosätet, dels om frågor vilka rör begreppets eventuella transformation. Dessutom identifierades ett antal teman, vilka kan sägas utgöra innehållet i internationalisering i den högre utbildningen. Exempel på detta är studentmobilitet, lärarmobilitet, internationalisering på hemmaplan och internationell rekrytering. Intervjuguiden avslutades med mer övergripande diskussionsfrågor om begreppets innebörd och prioriteringar samt aspekter som är viktiga i det svenska högskolelandskapet.

3.3 Urval av intervjupersoner

Gällande antal intervjuer så rekommenderar Trost att man begränsar det till ett litet urval, ca fyra till åtta personer är rimligt (Trost 2010:143-144). Mönster och stora likheter i de intervjuades svar kan ofta urskiljas i ett tidigt skede. Man talar då om att mättnad uppnåtts, vilket kan bestämma antalet intervjuer (Esaiasson et al, 2006:256). Jag har genomfört åtta intervjuer och anser att det har varit relativt lagom med tanke på studiens syfte. Det har gett mig en viss representativitet och jag har samtidigt kunnat överblicka mitt material.

Intervjuerna är genomförda med lärare på Högskolan i Borås (där jag i dagsläget arbetar med internationaliseringsfrågor) och på Göteborgs universitet. Valen av lärosäten är gjorda då dessa två representerar relativt olika typer av lärosäten. Högskolan i Borås är en medelstor profilerad högskola vars fokus, i alla fall historiskt, har varit ett professionslärosäte med utbildningar vilka har en tydlig koppling till arbetslivet och som ofta leder till en yrkesexamen (sjuksköterska, ingenjör, läraryrken, bibliotekarie etc.). Göteborgs universitet är ett stort mångdisciplinärt universitet med utbildningar inom en mängd olika områden. Båda lärosätena ligger i Västsverige. Dock bedömer jag att jag, med tanke på att dessa lärosäten är så pass olika till sin karaktär, har fått en viss representativitet bland intervjupersonerna.

Ansträngningar har gjorts för att få en bredd av intervjupersoner från olika ämnesdiscipliner i syfte att ge min studie representativitet och bredd.

Göteborgs universitet har 37000 studenter, nästan 6000 medarbetare samt är organiserat i åtta fakulteter och 38 institutioner (<http://www.gu.se/omuniversitetet>). Högskolan i Borås har 13000 studenter, drygt 700 antal anställda samt är organiserat i tre akademier och 14 sektioner (<http://www.hb.se/Om-hogskolan/Hogskolan-i-siffror/>). Det var givetvis omöjligt att genom intervjuerna få en representation från alla dessa områden, så det var nödvändigt att göra ett urval. I Sverige varierar dessutom graden av internationalisering såväl mellan lärosäten som

inom desamma (mellan fakulteter, institutioner och ämnen) (Stier 2007:87). Genom att försöka få intervjuer från så många områden som möjligt ökar möjligheten att dra mer generaliserande slutsatser. Det är dock viktigt att ha med sig att varje intervjuperson egentligen endast talar utifrån sina egna uppfattningar och förutsättningar samtidigt som personen ifråga givetvis är en del av den kontext hen verkar i. Som Ekholm och Fransson uttrycker det: Genom intervjun får vi uppgiftslämnarens egen syn på det vi talar om, t.ex. hans inställning till sitt arbete, arbetsledningen etc. Detta subjektiva moment måste beaktas vid tolkningen, men är samtidigt i sig en viktig typ av fakta (Ekholm&Fransson 1992:13).

Efter övervägande beslutade jag mig för att välja ut en bredd av ämnesområden (institutioner/sektioner) och därefter välja ut lärare med kriteriet att de ska ha erfarenhet av internationella aktiviteter (exempelvis vana av att undervisa mångkulturella grupper, själva ha undervisat utomlands etc.). Risken med slumpmässigt urval bedömdes vara att jag skulle få träffa personer som inte skulle ha så mycket att säga om frågorna som denna studie syftar till att belysa. Eftersom jag endast skulle genomföra åtta intervjuer så var det av stor vikt att få tillräckligt med underlag för att kunna analysera och dra slutsatser. En konsekvens av detta tillvägagångssätt kan givetvis vara att de som medverkar är personer vilka har ett stort intresse för internationaliseringsfrågorna. Det kan ju antingen vara så att de är positiva till internationaliseringsåtgärder eller att de är kritiska, min bedömning var att jag kunde få hela ”spektrat”. Det har dock varit av vikt att jag har haft med mig de olika perspektiven av mitt strategiska urval av intervjupersoner i den fortsatta analysen av intervjuvaren.

3.4 Tillvägagångssätt och studiens tillförlitlighet

I sökandet efter lämpliga intervjupersoner har jag inledningsvis kontaktat internationell koordinator, studierektor eller liknande som har försett mig med namn och kontaktuppgifter på lämpliga lärare. Därefter har ett urval gjorts, med syfte att få en jämn könsfördelning. Fyra av intervjupersonerna är kvinnor och fyra är män. Intervjutid har bokats och ett par dagar före intervjun ägde rum har jag skickat ett mejl som klargör förutsättningarna med intervjun (mejlet finns som bilaga till uppsatsen). I mejlet står bland annat att intervjun kommer att spelas in med hjälp av diktafon. Intervjupersonerna har även blivit lovade anonymitet på så sätt att inga namn kommer att publiceras, dock att en förteckning av intervjupersonerna kommer att finnas med. Min tro och förhoppning är att denna anonymitet har medfört att de intervjuade har känt sig mer fria i vad de har kunnat säga än vad annars skulle ha varit fallet. Detta var särskilt viktigt mot bakgrund av min egen roll som intervjuare eftersom jag arbetar

med dessa frågor. Det var troligen extra viktigt avseende intervjuer som ägde rum på Högskolan i Borås med anledning av att det är där jag arbetar. Min känsla är att intervjupersonerna har varit öppna och känt förtroende för mig som intervjuare, men jag vet ju givetvis inte om det finns aspekter och perspektiv som de valde att inte ta upp med anledning av min koppling till internationaliseringsfrågorna eller på grund av andra faktorer. Som ytterligare ett sätt att bemöta denna eventuella problematik inledde jag varje intervju med att säga att det inte är någon utredning / undersökning av de utvalda lärosätenas arbete med internationaliseringsfrågor utan att arbetet har ett mer övergripande syfte.

Jag konstaterade också att det kommer att komma frågor kring lärosätenas arbete då respondenterna ju talar om sina erfarenheter utifrån sin arbetssituation och kontext.

Intervjuerna har i de allra flesta fall ägt rum på intervjupersonernas kontor. Varje samtal har inletts med att jag mer ingående har presenterat syftet med min uppsats och med intervjun. Därefter har intervjupersonen fått presentera sig utifrån temat för studien; sin koppling till internationaliseringsfrågor samt gett kortfattad information om den egna bakgrunden (år i yrket m.m). Intervjuerna har varit semistrukturerade och har inletts med några relativt öppna frågor där respondenterna har fått diskutera vad internationalisering är för dem, så kallade ”grand tour”-frågor. Här får intervjupersonen utveckla vad hen upplever vara de viktiga dimensionerna i begreppet som är i centrum för undersökningen, i detta fall internationalisering av högre utbildning. Dessa reflektioner har varit värdefulla att ha med för att ringa in begreppet och intervjupersonernas uppfattning om frågorna utifrån deras arbetsvardag och kontext. Med en någorlunda likartad utgångspunkt i intervjuerna bedöms studiens validitet bli större, det vill säga att jag empiriskt undersöker det jag på den teoretiska nivån säger att jag ska undersöka. Detta då samtliga intervjupersoner går in i intervjun genom att inledningsvis ha fått diskutera frågorna och därmed successivt börjat reflektera över dem. Min uppfattning är att det bidrar till att tillförlitligheten i de resterande svaren blir större (Esaiasson et al 2006:61). Ett annat sätt att bidra till tillförlitligheten i studien har varit att testa intervjufrågorna i förväg samt att jag har varit aktiv med följdfrågor under intervjuerna för att säkerställa att svaren jag får stämmer.

Intervjuerna har blivit av relativt olika karaktär eftersom varje person uppfattar frågorna på olika sätt och talar utifrån den kontext hen befinner sig i. Detta har också resulterat i att olika personer har diskuterat olika teman i varierande grad. Alla teman har inte berörts av samtliga intervjupersoner och även aspekter utanför mallen har kommit upp. Intervjuerna ägde rum

mellan den 20 april och 5 maj 2015 och varje intervju pågick mellan 1 till 1,5 timme.

Min egen roll som intervjuare har varit av stor vikt att reflektera kring, särskilt eftersom jag har en nära koppling till frågorna som står i fokus för intervjun. Det har under arbetets gång varit viktigt att noga tänka igenom strategier för att inte påverka intervjupersonernas svar. En sådan strategi har varit de ”grand tour”-frågorna som nämndes ovan då den s.k. tratttekniken gör att man undviker en del av de risker som finns när man ställer frågor. Genom att börja med vida och generella frågor blir det lättare att få svar på de mer specifika frågorna sedan (Ekholm&Fransson 1992:74). Jag tror att min egen koppling och mitt engagemang i frågorna jag undersöker även kan vara en styrka. Som Dalen uttrycker det så är ett sätt att bli mer ”teoretiskt känslig”, alltså ha en förmåga att se teoretiskt lovande perspektiv i forskningsmaterialet redan tidigt i analysprocessen. Hon menar att det är mycket som kan hjälpa oss att träna upp vår teoretiska känslighet och ett sätt är att ”utforska det aktuella ämnesområdet för att på det sättet bättre lära känna det fenomen som vi studerar”. Dalen hävdar vidare att egen erfarenhet på området man studerar kan öka möjligheterna att förstå och tolka. Risken kan givetvis vara att man får ett för nära och personligt förhållande till ämnet (Dalen 2015:76-77). Jag har genomgående under studien funderat över dessa aspekter då de är kritiska för min roll som forskare. Exempel på åtgärder som har vidtagits har varit att noga tänka igenom hur frågorna formuleras och hur jag agerar i intervjusituationen för att inte påverka intervjupersonerna i någon riktning. Även i analysarbetet och tolkning av intervjumaterialet har jag haft med mig dessa aspekter och försökt att se så objektivt som möjligt på det material som intervjuerna har resulterat i. Även om frågan om reliabilitet anses viktigare i kvantitativa studier jämfört med kvalitativa så har ansträngningar gjorts för att säkerställa att reliabiliteten i min studie är så hög som möjligt. Detta har skett med insikt om min viktiga roll som intervjuare och att intervjun är ett samspel, samt genom ansträngningar att göra studien så transparent som möjligt (Dalen 2015:115-116).

3.5 Analys och tolkning av materialet

Under de veckor som intervjuerna genomfördes lyssnade jag löpande igenom genomförda intervjuer, dels för att utvärdera min egen roll som intervjuare, dels för att på ett tidigt stadium påbörja processen med att analysera materialet. Efter samtliga intervjuers genomförande har en mer systematisk bearbetning, analys och tolkning tagit vid. Eftersom intervjuerna spelades in med diktafon har analysen underlättats väsentligt. Samtliga intervjuer har noga lyssnats igenom flera gånger och bearbetning har skett på flera olika sätt. Dels har jag skrivit ner,

transkriberat, det som har framkommit i intervjuerna, dels har jag lyssnat på det under andra mer ”avslappnade former”, i syfte att få en viss distans till materialet och samtidigt ha möjlighet att se helheter som är svårare att se när syftet är att ordagrant återger vad som har sagts. Min uppfattning är att detta noggranna genomlysande av intervjuerna har resulterat i en mycket god kännedom om materialet. Svaren har analyserats kvalitativt med syfte att lyfta fram huvudargument ur intervjuerna och att tolka dessa. Innehållet i intervjuerna har strukturerats i olika teman/rubriker för att på så sätt ta reda på var tyngdpunkten i materialet ligger. Detta har underlättats av att intervjuerna redan på förhand har varit strukturerade i olika teman. En viktig del av analysen har varit att identifiera områden som många har uttalat sig om. Presentation av intervjudata har därefter strukturerats i de överordnade forskningsfrågorna varifrån olika mönster har kunnat utläsas (Dalen 2015:85-86).

3.6 Översikt av intervjupersoner

Här följer en översikt över vilka personer som har intervjuas, då de i resultatredovisningen kommer att benämnas som intervjuperson (IP) 1,2 etc. De presenteras i den ordning de intervjuades. Samtliga personer är undervisande personal.

Intervjuperson 1 (IP1): Kvinna, verksam vid Högskolan i Borås inom Akademin för vård, arbetsliv och välfärd.

Intervjuperson 2 (IP2): Kvinna, verksam vid Göteborgs universitet inom Sahlgrenska akademien, Institutionen för biomedicin.

Intervjuperson 3 (IP3): Man, verksam vid Göteborgs universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, institutionen för globala studier.

Intervjuperson 4 (IP4): Man, verksam vid Göteborgs universitet, Handelshögskolan, Företagsekonomiska institutionen.

Intervjuperson 5 (IP5): Kvinna, verksam vid Högskolan i Borås, Akademin för textil, teknik och ekonomi.

Intervjuperson 6 (IP6): Kvinna, verksam vid Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT.

Intervjuperson 7 (IP7): Man, verksam vid Göteborgs universitet, Humanistiska fakulteten, institutionen för språk och litteratur.

Intervjuperson 8 (IP8): Man, verksam vid Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT.

4. Resultatredovisning/diskussion och analys

I följande kapitel redogörs för de resultat som har kommit fram genom litteraturstudier och i intervjuer, kopplat till frågeställningarna och tidigare teoriavsnitt. I löpande text varvas resultat med analys.

Resultatredovisning och analys är strukturerad utifrån de tre forskningsfrågorna och i flera fall förekommer underrubriker. Det görs ingen egen sammanställning av varje intervju bortsett från den korta förteckning av intervjupersoner som avslutade metodkapitlet. Det görs heller ingen jämförelse mellan de två lärosäten där intervjupersonerna arbetar; Göteborgs universitet och Högskolan i Borås. Det har inte varit relevant utifrån studiens övergripande syfte och det är inte en jämförande studie. Utgångspunkten har varit att intervjupersonerna är exempel på hur det kan se ut i olika delar av högskolesektorn med insikten att det ofta skiljer sig åt både inom lärosäten och mellan institutioner, ibland till och med på programnivå.

Respondenternas svar anges i kursiv text. Är det direkta citat markeras dessa med citations-tecken. Handlar det om referat är texten endast kursiverad.

Innehåll

4.1 Ideologiska motiv för internationaliseringsfrågorna

4.2 Prioriteringar, ledning och stöd för internationella frågor

4.2.1 Frågornas vikt kommuniceras starkt från olika håll, dock är det inte lika tydligt vad gäller strategier och stöd

4.2.1.1 En nationell utblick

4.2.2 Ledarskap, organisation och kultur

4.2.3 Lärarmobilitet

4.2.3.1 Meritvärdet

4.2.3.2 Svårigheter och hinder

4.2.4 Internationalisering på hemmaplan

4.3 Transformeringen av internationalisering inom högre utbildning

4.3.1 Den kvantitativa internationaliseringen / Från kvantitet mot kvalitet?

4.3.2 Internationell rekrytering av personal / en internationell arbetsplats?

4.1 Ideologiska motiv för internationaliseringsfrågorna

Vad gäller de ideologiska motiv som internationaliseringsfrågorna drivs av så finns inslag av samtliga tre ideologiska synsätt - det idealistiska, edukationalistiska, och instrumentella - närvarande i argumentationen. Detta gäller både på lärosätetsnivå samt i det som lärarna framför i intervjuerna.

I den analys av svenska lärosätets styrdokument för internationalisering som publicerades av SFS 2014, så hävdas det att samtliga ovanstående perspektiv är synliga i styrdokumentet. Ökad kvalitet i utbildning och forskning och ökad konkurrenskraft är de argument som används mest frekvent. Andra vanliga motiv för att arbeta med internationalisering är att det bidrar till mångfald, kulturell och global förståelse samt att det är nödvändigt eftersom studenterna ska möta en internationell arbetsmarknad. Problematiskt är dock den bristfälliga argumentationen kring motiven menar författarna till studien. Kopplingen mellan internationalisering och kvalitet nämns ofta utan beskrivning av hur sambandet ser ut. De menar vidare att begreppets oklarhet hämmar utvecklingen på området och de efterlyser en fördjupad diskussion om internationalisering av högre utbildning (SFS 2014:12).

Kopplat till den transformering som hävdas ske av internationaliseringen inom högre utbildning kan konstateras att den idealistiska synen på många sätt stämmer in på det som förr var drivande i internationaliseringsfrågorna medan det instrumentella synsättet har kommit starkt de senaste åren. Vad gäller den allmänna synen på dessa frågor och från ledningshåll (lärosätet och nationellt), så argumenterar intervjupersonerna för att såväl det idealistiska som edukationalistiska finns med men även delar av den instrumentella synen. Det senare gäller särskilt det som mäts, i form av t.ex. antal in- och utresande studenter och personal.

Hos respondenterna är argument från den instrumentella synen även frekvent förekommande vad gäller kopplingen till arbetsmarknaden, att studenterna behöver få kunskaper om den globala arbetsmarknad där de kommer att verka. Intervjupersonerna pratar mindre om andra delar av instrumentalismen som handlar om att svenska lärosäten måste synas internationellt, konkurrera och bli profilerade för att attrahera studenter/personal och få högre status. Dock finns en medvetenhet om att *"utbildningar idag inte är någon nationell angelägenhet, våra studenter skulle lika gärna skulle kunna hoppa på en universitetsutbildning från massa olika länder på grund av att tekniken är så tillgänglig"* (IP8).

Ett exempel får belysa den förändring från den idealistiska synen (där utvecklingssamarbeten är frekvent förekommande) till den instrumentella (som bygger på den rådande marknadslogik där ekonomisk lönsamhet är viktigt). En av respondenterna berättar om ett Linnaeus-Palme-projekt, vilket är projekt med utvecklingsländer som man som lärosäte kan driva med medel från Sida. Mitt under pågående projekt blev det tal om att detta projekt, som redan hade startat, skulle läggas ner.

Jag vet att våra internationella koordinatörer har fajtats under årens lopp för att behålla de här programmen som vi redan har upprättat. Det var snack om att lägga ner ett LP-projekt för att det inte är forskningsprojekt utan mer undervisning det handlar om, som om det skulle vara anledning att lägga ner det, men då protesterade alla vi lärare för att få behålla det, det var ju ändå ett kontrakt vi hade (IP8).

Samhällsförändringen som har skett i stort, och den marknadsorientering som pågår, blir också framträdande i ett citat från en av respondenterna. Det blir där tydligt att dagens studenter verkligen är formade av det instrumentella synsättet och många lärare istället är färgade av det idealistiska:

”Jag är ju så gammal så att jag tycker solidaritet är ett viktigt ord. Vi behöver lära våra studenter att det är en jord och vi delar den. Det är vi, inte vi och dem. Den typen av perspektiv tycker jag är kolossalt viktigt. Det är naturligtvis en del i detta, att visa dem möjligheten till utbyte för att få en egen upplevelse av det, att det är vi med varandra. Jag tror att det är delvis en generationsfråga. När man var liten på 70-talet så växte man upp med helt andra värderingar än de som våra studenter har vuxit upp med idag. Individualismen är väldigt stor idag, på ett sätt som ibland överraskar oss som inte har vuxit upp på det sättet. Som lärare kan man ibland bli väldigt ställd inför att studenter är extremt individuella i sina perspektiv och i sina val...så på det sättet så tror jag att det här med kollektiva perspektiv och vi..är något som dem verkligen behöver och som jag tycker att den här typen av internationella utbyten kan erbjuda i någon form. Det tycker jag är viktigt för det tillför någonting” (IP1).

I övrigt handlar de mest frekvent förekommande argumenten till varför intervjupersonerna själva tycker att internationell verksamhet är viktigt om att det ger perspektiv, förståelse för andra kulturer och fungerar som en ögonöppnare. Mångfald och ökad kreativitet är också begrepp som lyfts. Det anses mycket givande att verka i en annan utbildningsmiljö för att få

erfarenhetsutbytet och insikten att perspektiv kan vara både lika och annorlunda i olika länder. Det gäller både studenter och personal på lärosäten.

Viktigt för oss som undervisar att få komma ut och se andra verkligheter. Vi lever ändå i ett väldigt litet land och vi har väldigt begränsad mångfald på det viset att, eftersom vi är så få människor i Sverige så är det ju ofta samma åsikter man hör om och om igen, i skoldebatten till exempel, det är alltid samma personer som yttrar sig (IP8).

Aspekter från det edukationalistiska synsättet vad gäller anammande av andras perspektiv som en del av lärprocessen uttrycks också på olika sätt, nedan är ett exempel på hur det är givande med såväl inresande studenter och personal som att själv åka på utbyte utomlands: *Det är en väldigt positiv erfarenhet, man ser något annat. Man får nya tankar och idéer, ser om man kan göra saker på andra sätt och ser andra system. Vidgade perspektiv (IP7).*

Sammanfattningsvis återfinns argument som är hämtade från samtliga tre ideologiska grundhållningar som lyftes i teorikapitlet. De grundvärden i form av tolerans, solidaritet och demokratiska värden som är grundläggande för det idealistiska synsättet finns också med i argumentationen. Den del av det idealistiska synsättet som handlar om att akademien bör verka för att förbättra livsvillkor för människor som lever i fattigdom är dock inte särskilt synlig. Min tolkning är att grundtankarna finns med men inkorporerade i argumenten som har att göra med att akademien måste vara delaktig i den globala värld som man är en del av, alltså en förskjutning till det mer instrumentalistiska synsättet. I övrigt handlar mycket om argumentationen om värden som man mår om och som internationalisering bidrar till att förstärka, dessa är hämtade ur både den idealistiska och den edukationalistiska ideologin.

4.2 Prioriteringar, ledning och stöd för internationella frågor

Resultatredovisning för denna fråga är strukturerad med utgångspunkt från vad respondenterna har lyft. Det handlar dels om mer övergripande aspekter, dels om mer specifika aspekter vilka är kopplade till de faktiska aktiviteter som ingår i begreppet internationalisering och som även varit teman i intervjuerna. Det som tas upp är den vikt som internationaliseringsarbetet tillmätts, ledarskap och kultur, lärarmobilitet och internationalisering på hemmaplan.

4.2.1 Frågornas vikt kommuniceras starkt från olika håll, dock är det inte lika tydligt vad gäller strategier och stöd

”Jag har inte mött en enda människa som är negativ till internationalisering.” (IP4)

Samtliga intervjupersoner säger att de uppfattar att de internationella frågorna är oerhört viktiga och att det kommuniceras starkt från många håll, men när de själva får reflektera mer kring det så framkommer att det på många håll det egentligen inte är så tydligt för lärarna på vilket sätt det är viktigt för just deras lärosäte.

Jag har definitivt uppfattat att internationalisering är viktigt, framförallt för att man lyfter fram det väldigt tydligt i vår vision, viktig del i universitetets profil. Sedan görs det en del satsningar där man avsätter pengar. Signalerar att det är viktiga frågor att arbeta med (IP2).

På ett stadium där man bara diskuterar en idé så kan många vara intresserade men när det kommer operativt, att man ska genomföra någonting, är intresset ganska svalt (IP6).

Vad gäller både på lärosätetsnivå och på nationell (statlig) nivå så är det tydligt att respondenterna uppfattar att internationaliseringsfrågorna verkligen är något som finns på agendan och att de upplever att det är en positiv utveckling och en förändring från förr på så sätt att frågornas vikt kommuniceras från många olika håll och finns mycket mer integrerade. Det är dock inte så tydligt vad det mer konkret innebär, vilka strategier och prioriteringar för dessa frågor som finns från nationellt håll, såväl som från lärosätets ledning. I detta sammanhang ska sägas att flera av intervjupersonerna mest har talat utifrån sin egen lärosätetskontext och i mindre utsträckning utifrån ett större, nationellt perspektiv, varför deras uppfattning i frågor som rör den nationella styrningen kan bero på bristande kännedom om

vad som görs på nationell nivå.

Det trillar ner uppifrån att man ändå känner att det i högskolevärlden finns en strävan efter att arbeta med internationalisering för det möter man ju väldigt mycket när man möter andra kollegor från andra lärosäten. Det kommer ju uppifrån och genomsyrar hela samhället (IP2).

Vi förväntas jobba med internationalisering, har aldrig stött på någon som påstår att internationalisering är kass. Alla ser fördelar, kvalitet, intresse etc. Men däremot är det väldigt svårt att veta vad som förväntas av oss. Och om det förväntas något särskilt, bör vi inte ges förutsättningar? Man skär ner på internationella servicen och samtidigt säger man att man ska arbeta. På nationell nivå: det lämnas vagt till lärosätena att själva bestämma och samtidigt så möjliggör man det inte lagstiftningsmässigt (IP3).

Vad gäller förväntningar och de mer konkreta strategier och stöd som lärarna upplever från sin ledning så skiljer sig svaren åt en del. På vissa håll upplevs det fungera betydligt bättre än vad citatet ovan ger uttryck för. Det är i många fall kopplat till den interna organisationen för internationaliseringsfrågorna och hur dess vikt och betydelse uttrycks av den närmsta ledningen (detta diskuteras särskilt under 4.2.3 Ledarskap, organisation och kultur).

Generellt drar jag ändå slutsatsen att den övergripande uppfattningen är att det inte råder något tvivel om att frågorna är oerhört viktiga, att retoriken ”uppifrån” är tydlig, men att det på många håll kan bli betydligt tydligare avseende vad som finns bakom retoriken, på vilket sätt frågorna är viktiga, vilka strategier och prioriteringar som gäller och även vilket stöd som finns tillgängligt.

4.2.1.1 En nationell utblick

Av de intervjupersoner som hade mer att säga om frågor som rörde den nationella styrningen, så framkom åsikter om att de i vissa fall hade tagits beslut där respondenterna menade att konsekvenserna inte var riktigt genomtänkta. Ett sådant exempel gäller avgiftinförandet för tredjelandsstudenter som infördes 2011:

”Tar steg utan att göra klart konsekvenserna av beslut. Till exempel när man började ta betalt, väldigt sent ute med att ha stipendiefinansiering från svenska statens sida. Det var sådant som skedde i Danmark och Finland också och där var man nog - inte utan svårigheter - men bättre förberedda. Man hade tänkt till lite medan det här var mer ”Oj, tappar vi så mycket?, här måste vi ha andra insatser”. Man kunde tänkt sig att man skulle sjösatt det

parallellt. Tänkte lite större, ibland blir det väldigt detaljerat (IP4).

En annan aspekt som lyftes handlade om att det inte riktigt finns de lagmässiga förutsättningarna för att driva internationaliseringsfrågorna. Ett exempel avsåg joint degrees (gemensamma examina) som internationellt har kommit starkt de senaste åren. Det är en aktivitet som har kommit med transformationen och alltså en aspekt i det som är ”nytt” för begreppet internationalisering av högre utbildning. IP3 tar upp att joint degrees lyfts upp inom EU som något viktigt, men att svenska lärosäten länge inte hade möjlighet att ingå i detta eftersom lagen inte tillät det.

”Det gick ett antal år så att lagen ändrades så att man kunde ingå joint degrees. Dock i praktiken nästan omöjligt att ingå för att lagstiftningen inte är kompatibel som gör att vi ändå inte kan ingå. Ingen flexibilitet i relation till det. Vi har ingen möjlighet att vara flexibla själva vilket gör det svårt i relation till andra länder, ex partners inom projekt. Motverkar möjlighet att jobba med detta” (IP3).

IP3 menar att man nationellt lägger ner ansvaret på lärosätena men att det är en ”ohygglig tröghet” från statens sida om lärosätena behöver hjälp.

Frågan om den nationella styrningen i relation till lärosätenas autonomitet var också något som diskuterades och flera av respondenterna var skeptiska till att man från nationell nivå skulle styra dessa frågor i högre utsträckning än man gör idag. De ansåg det viktigt att skapa lagmässiga förutsättningar, så att lärosätena själva effektivt själva kunde driva dessa frågor och även ekonomiska incitament sågs som något positivt.

”Jag tror att högskolor och universitet ska ha en ganska god portion frihet att utforma sin verksamhet utifrån de förutsättningar som finns. Jag har väldigt svårt att tro att staten skulle kunna detaljstyra det. Jag tror istället att man lyfta fram vikten av det, att det internationella kan mätas och att det kan premieras. Morötter skulle man kunna tänka sig” (IP4).

Sammanfattningsvis kan sägas att de respondenter som diskuterade den nationella styrningen var skeptiska till mer styrning och värnade istället lärosätenas autonomitet och möjligheter att skapa internationalisering utifrån sina egna förutsättningar och möjligheter. Dock var det flera som kunde se att en tydligare nationell strategi hade kunnat hjälpa lärosätena att bättre

utveckla sin egen internationella verksamhet. Man ska inte tvinga till något men möjliggöra och stimulera var vanliga argument.

4.2.2 Ledarskap, organisation och kultur

I teorikapitlet har det redogjorts för vikten av ett ledarskap, en organisation och en kultur som stödjer internationaliseringsfrågorna varför det i denna del av resultatredovisningen diskuteras hur intervjupersonerna ser på detta. Teorin kring ledarskap är kopplad till comprehensive internationalization.

Det är i intervjuerna tydligt att när det finns en intern organisation som har hand om frågorna så är lärarna mycket mer positiva till arbetet med internationalisering, hur det fungerar etc. Där verkar den närmsta ledningen/organisationen vara viktigast, både att det finns en ledning som uppmuntrar och sätter dessa frågor på agendan, men även att det finns en organisation/struktur på ledningsnivå med ansvar för frågorna. Ett exempel kan vara någon typ av internationellt råd, där dessa frågor med regelbundenhet kan diskuteras eller att det finns en stödstruktur med ett väl uppbyggt och fungerande s.k. ”international office”.

Upplever att man har satsat, skapat ett international office på akademien, knutit till sig fler internationella koordinatörer för att man ska kunna möta upp alla program/behov på ett likartat sätt. Utsett en lärarrepresentant som ska vara ”international director”. Nätverk för lärare som jobbar med dessa frågor, möjlighet att utbyta erfarenheter. Även stöd ekonomiskt (IP2).

Det finns en enorm stöttning i det, att det är viktigt att åka iväg, det är viktigt att ta emot. Vi måste hitta lösningar på hur vi gör varenda gång och det finns ingen upptrampad ledning i det men vi försöker integrera människor som kommer på besök i den verksamhet som finns. Sedan är det ibland svårt att komma iväg, att planera för det, det är svårt att få loss tid. Det är mer praktiska problem, men jag känner att det finns ett..det här är ju superviktigt, det står ju på agendan, det här ska vi göra (IP1).

Hudzik menar att comprehensive internationalization kräver ett ledarskap som tydligt, konsekvent och frekvent kommunicerar vikten av internationaliseringsfrågorna och att det krävs ett långsiktigt engagemang som kan överleva förändringar i det organisatoriska ledarskapet. Ledarskapet behöver vidare vara bortom en generell retorik och det behöver

finnas klara och mätbara mål. Dessutom behövs en organisationskultur som inkluderar alla i syfte att ge begreppet styrka, mening, anpassningsbarhet och hållbarhet (Hudzik 2011).

I intervjuerna framkommer att det på vissa håll spelar stor roll vilken inställning till internationaliseringsfrågorna som den aktuella ledningen har. På vissa håll har det gjort att internationaliseringsarbetet får bristande kontinuitet. Den högsta ledningens strategier och policier spelar dock också stor roll på den övergripande nivån.

Arbetet har inte varit så strategiskt, ganska ad hoc och beroende på hur vinden blåser för tillfället. Det är synd att man inte kan lyfta de här frågorna och ha en mer långtgående strategi (IK8).

Ledarskapet för internationaliseringsfrågorna är mycket viktigt för hur intervjupersonerna uppfattar sitt lärosätes arbete med dessa frågor. Som konstaterats finns det vissa brister i konkretionsgraden av den högsta ledningens prioriteringar av lärosätets internationaliseringsarbete varför den närmsta ledningen blir central för utformningen av de faktiska prioriteringarna. Intervjuerna ger vid handen att det skiljer sig ganska väsentligt hur respondenterna uppfattar att deras närmsta ledning arbetar med internationaliseringsstrategierna. Den interna organisationen och stödet är viktigt för intervjupersonernas uppfattningar.

Kopplat till ledningsfrågan för internationaliseringsfrågorna på olika nivåer, avsaknaden av utförliga direktiv från nationellt håll och svenska lärosätets autonomitet, kan möjligen innebära en problematik då mycket av arbetet faller på det enskilda lärosätet. Då blir det i sin tur mycket upp till vad personerna i ledningsposition har för mål och strategier och internationaliseringsarbetet kanske inte blir så jämnt och långsiktigt.

4.2.3 Lärarmobilitet

Lärarmobilitet är på många sätt kärnan i lärarnas internationalisering och ett av de teman som har diskuterats mycket i intervjuerna. HSV:s rapport av internationaliseringsfrågorna från 2005 visade att svenska lärares vistelse på utbytesprogram utomlands längre än tre månader hade minskat i omfattning de senaste åren samt att svenska lärares vistelser utomlands bara var ca 40 procent av motsvarande inresande. HSV menade då att en viktig åtgärd för lärosätena var att undanröja inre organisatoriska hinder såsom att man inte kan finna någon ersättare, att utlandsvistelse i tjänsten till betydande del ska betalas av läraren själv och kanske till och med ”arbetas igen” vid hemkomsten. HSV:s rapport visade även att endast tio lärosäten såg det låga antalet utresande som ett problem, det gällde både utresande studenter och lärare. HSV menade att det har kopplingar till både frågan om meritvärdet av internationalisering och avsaknaden av incitament (HSV 2005).

Från samtliga av respondenterna i denna studie sägs att det bygger på eget initiativ att åka iväg och undervisa utomlands. Ibland blir man uppmuntrad att åka iväg men de flesta anser att man sällan eller aldrig blir det. Dock säger alla att det inte är svårt att få det godkänt om man själv vill och har bedömt att det fungerar schemamässigt och med andra åtaganden.

Jaa, på sätt och vis stöds det men det ligger ganska mycket på den egna läraren att ta initiativ. Det är aldrig svårt att få Erasmuspengar och jag har inte upplevt att man exempelvis får nej från sin chef. Jobbar mycket självständigt och om jag har gjort bedömningen att jag kan vara borta så säger inte min chef nej. Jag tycker nog att man uppmuntrar det men det landar också ganska mycket på individnivå (IP 2).

Det är många praktiska moment som tar tid och det drar sig många för att göra, så har man inte ett riktigt intresse eller driv så gör man det inte (IP6)

Det är mot bakgrund av detta inte så konstigt att internationaliseringsåtaganden i mångt och mycket fortfarande är ett eldsjälsuppdrag. Alla respondenter ser praktiska problem, att mycket/allt kommer an på individen, organisatoriska svårigheter etc. men i olika grad. Ledarskapet och organisationskulturen är även här av stor vikt.

4.2.3.1 Meritvärdet

Ledarskapet måste kontinuerligt förstärka en kultur av comprehensive internationalization och

meritsystem som belönar internationellt engagerad personal är nödvändigt menar Hudzik (2011:24-26).

Från statligt håll har det låga meritvärdet för lärares internationella rörlighet påpekats i ett antal rapporter och studier. I propositionen ”Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid” från 2009 uttrycktes att det låga meritvärde som lärares internationella rörlighet ger utgör ett hinder mot utvecklingen av en mer rörlig lärarkår. De menade att universitet och högskolor hade ett stort ansvar att skapa karriärmässiga incitament för internationellt utbyte för den undervisande personalen (Prop. 2008/09:175:32).

Vad gäller frågan om meritering är den generella synen från respondenterna att det inte är tillräckligt meriterande från lärosätets sida. De ser själva många incitament både för den personliga utvecklingen och för institutionen, men i olika grad uppfattar det inte att den generella synen är att det är särskilt meriterande. Återigen görs kopplingar till den aktuella ledningens mål och strategier:

Beror lite på vilken ledning som sitter. En del har nog kanske sett det som meriterande men som för några år sedan när det skulle skäras bort, då var det definitivt inte meriterande. Det har gått upp och ner och är kopplat till vad ledningen har för mål och strategier (IP8).

Det görs även kopplingar till andra, om lärarnas tid och engagemang, ”konkurrerande” aktiviteter som är direkt meriterande:

När ledningen har uppmuntrat oss att åka iväg så borde det rimligtvis vara meriterande om man hoppar på det men jag tycker inte att jag har sett det i medarbetarsamtal och så. Överlag har det inte varit så meriterande och det är säkert en orsak till varför folk inte har hoppat på det. För det handlar ju ändå om att offra ganska mycket tid. Man kanske skulle ha skrivit en artikel under tiden, som man hade fått in i någon vetenskaplig tidning och det är ju meriterande direkt i vår värld (IP8).

IP4 uttrycker följande vad gäller frågan om utlandserfarenhet och dess meritvärde:

Det är nog inte helt tydligt i miljön att det är meriterande, är nog inte alltid så att det finns en korrelation med utlandserfarenhet och synen på hemmaplan, det är ett mycket sent fenomen.

Där har det kanske varit så att det har varit bättre att vara på hemmaplan för att få en tjänst. Synen när man kommer tillbaka... det kommer att försvinna, det kommer att vara mycket mer meriterande, upplever redan att det är det. Det ser man på ansökningar och det har ju även att göra med att vi söker personer med utländska erfarenheter. Det blir sammankopplat. Vid lika kompetenser och meriter så skulle jag bli förvånad om man väljer någon som bara har varit på hemmaplan (IP4).

Mot bakgrund av den transformation som hävdas äga rum är ovan intressant, kanske är det så att utvecklingen börjar gå mot att utlandserfarenheter blir mer meriterande. Dock ska tilläggas att IP4 skiljer sig från andra intervjupersoner då internationaliseringsfrågorna på dennes institution helt styrs av krav som har att göra med dess internationella ackreditering, vilket resulterar i att internationaliseringsfrågorna får ett, i många avseenden, helt annat fokus.

4.2.3.2 Svårigheter och hinder

Vad gäller svårigheter och hinder för lärarmobilitet så är det praktiska och schemamässiga utmaningar som lyfts av de flesta intervjupersonerna. Det kräver också ett samspel på institutionen då det kan behövas stöttning av andra kollegor eftersom det inte finns några vikarier som kan gå in och arbeta när någon är iväg.

”Egentligen kräver ju hela tanken med utbyten att det finns lite luft i systemet..och det är ju inte alltid att det är så..luftigt.. Tvärtom så att de flesta har det inte så luftigt alls, så det är ju en utmaning” (IP1).

Bland svaren kan också skönjas att undervisning utomlands konkurrerar med andra aktiviteter och också om att det ska in i ett pressat tidsschema. Ofta resulterar det i att tiden före, under och efter en mobilitet blir mycket ansträngd och arbetskrävande.

Även om man försöker planera för att vara iväg när man inte har så mycket så kan det upplevas som väldigt frustrerande. Någon jättebra lösning finns nog egentligen inte. Många gånger så jobbar man väldigt mycket när man väl är borta för man sköter sitt jobb på distans. Mycket kan lösas via Internet. Så man jobbar hela dagen med att undervisa eller vara delaktig på det lärosätet man besöker och sedan jobbar man på kvällen med att lösa alla de saker man ska lösa hemma. Så det är ingen semester. Det tar ganska mycket energi (IP2).

Det är kraftigt arbetsamt när man är iväg, innan är det förarbete för man måste ju planera lektioner precis som man planerar lektioner hit. Efteråt ska man skriva en rapport, helst på engelska, som tar tid. Dessutom kommer man hem till ett fullproppat schema, från första dagen. Alla timmar har ju "satts på vänt" och allt ska ju rymmas inom terminen, så att det är jättemycket jobb. Man behöver ha ett jättestort engagemang, särskilt som nu när det inte syns på din arbetstid. Det syns ingenstans faktiskt hos mig att jag har varit utomlands och jobbat i tre veckor (IP8).

Som synes i citatet ovan framkommer det i intervjuerna att tiden lärare lägger på internationella aktiviteter på vissa håll inte syns i några redovisningssystem, man får inte tid avsatt för det utan det bygger på att man tar tid från exempelvis sin egen kompetensutveckling. För IP8 innebar det att det i praktiken inte syns någonstans att han just varit iväg och undervisat utomlands i tre veckor inom ramen för ett projekt som dennes institution är med i. Tidigare hade det avsatts timmar för internationella engagemang så att det räknades med i årsarbetstiden men så var inte fallet nu. Istället räknas tiden som kompetensutvecklingstid, som lärarna disponerar ganska fritt över. Denna tid räckte dock inte och dessutom är det inte möjligt att avsätta alla timmar på undervisning utomlands och då inte ha någon tid att kompetensutveckla sig inom sitt ämnesområde menade IP8. Vidare lyftes det från flera håll att internationaliseringsengagemanget bygger på att man tar tid från sin fritid. Att ta viss tid från fritiden upplevdes inte som något större problem i de flesta fall då respondenterna ansåg det så pass är kul, givande och viktigt. Dock blev det ett problem mot bakgrund av att det inte syns i tjänstgöringstimmarna eller uppskattas på andra sätt, särskilt i perioder när det internationella engagemanget blev mycket tids- och arbetskrävande:

Som lärare är man ofta redan mer än 100% och detta kommer utanpå. Vi som jobbar med det är frustrerade och förbaskade. Vi får hela tiden uppifrån att vi ska jobba med internationalisering men vi som jobbar med det får ingenting för att vi hör det. Vi gör det bara för att vi tycker det är kul och viktigt och gör det på vår fritid i stort sett. Kunnat ta lite timmar av en utvecklingspott men det räcker inte. Utbytesprogram kräver mycket tid..även sociala aktiviteter..kvällstid, jag har lagt tre helger nu och jag vet inte hur många kvällar. Det är roligt men jag springer som en vettvilling. Jag tar gärna en del av min fritid men det vore roligt om det syntes i min tjänsteplanering lite mer än att det bara är utvecklingstimmar..det är ett jättejobb (IP5).

På vissa håll har timmarna man lägger på detta inte syns i tidsplaneringen vilket hade väckt starka reaktioner från lärarkollegiet, men än så länge hade inte förutsättningarna ändrats. På andra håll hade man kommit längre vilket referatet nedan ger uttryck för:

Eldsjäl - så var det. Det har diskuterats här och vi har kommit fram till att så får det inte vara (dubbelarbete vid mobilitet). I den optimala världen ska det vara ett utbyte. Om man har fått godkänt att åka så ska man få räkna timmarna i sin tjänst... Kan inte vara så att du har tre veckors jobb när du kommer hem sen. Man måste budgetera för det. Att inte tänka så - egentligen brott mot arbetslagstiftning. Att tänka att det är en besparing..huvudlöst. Om någon går in i väggen så skapar det en massa merarbete och kostnader för kollegorna (IP3)

Mot bakgrund av den retorik kring internationalisering i form av en normativ underton och att den uteslutande beskrivs i positiva ordalag som tidigare lyfts (Khem&Teichler, 2007:262) kan man tänka att det kan finnas en risk att lärare känner viss press på att ta sig an uppgifter kopplade till den internationella verksamheten samt att de ser svårigheter med att kritisera densamma om tongångarna i det allmänna samtalsklimatet enkom är positiva. Särskilt kan det finnas en sådan risk om det dessutom saknas strategier som tydliggör förväntningarna och support för att klara av dessa uppgifter vid sidan av de vanliga arbetsuppgifterna.

4.2.4 Internationalisering på hemmaplan

I Sverige är det endast ca fem procent som under sin högskoleutbildning studerar utomlands vilket gör att andra insatser, såsom internationalisering hemmavid, blir centralt för att nå de ca 95 procent av studenterna som inte studerar utomlands (Stier, 2007:88). Internationalisering på hemmaplan handlar om att skapa en utbildningsmiljö där internationella perspektiv lyfts och diskuteras och att använda den kulturella mångfald som finns. Om internationalisering på hemmaplan inte realiserats kommer internationalisering av högre utbildning att leda till en polarisering med vinnare och förlorare (Khem&Teichler 2007:271).

Alla som har intervjuats är mycket positiva till blandade studentgrupper och ser inte särskilt många problem med det, snarare lyfts vinsterna med att ha dessa grupper, oftast kopplat till studenternas lärande och vad det ger i form nya perspektiv och erfarenheter. Det ska återigen här påminnas om urvalet av intervjupersoner i form av personer som har erfarenhet av frågorna och som är positiva till internationalisering som företeelse.

Det är dock många av respondenterna som betonar att de tror att de skulle kunna bli bättre på

att mer specifikt lyfta de egna erfarenheterna och kunskaperna från ett internationellt utbyte i undervisningen. De menar att det görs men kanske mer indirekt och att man kan bli bättre på att göra det mer uttryckligen. Detsamma gäller att sprida erfarenheterna i lärarkollegiet.

Det här skulle vi kunna bli mycket mycket bättre på. Informellt pratar man med sina närmaste kollegor, ibland i lite mer organiserad form, ex lärarmöten. Det blir ofta väldigt mycket upp till den enskilda läraren. Inget krav på något man måste göra. På sätt och vis bra om det hade varit mer uppstyrt men det finns ju en tidsaspekt i det också, ont om tid (IP2).

Vad gäller möjligheter för lärare att diskutera de eventuella utmaningar som kan uppstå i en kulturellt blandad studentgrupp så verkar det inte finnas i organiserad form, som del av högskolepedagogiska kurser eller liknande, men på vissa håll har det börjat växa fram olika möjligheter att mer systematiskt diskutera dessa frågor. Många av respondenterna menar att utmaningarna finns även om man inte har klasser med en internationellt blandad studentgrupp, med koppling till bl.a. den kulturella mångfald som finns i Sverige idag.

En problematik som väcks är att det finns kollegor som är obekväma med att undervisa på engelska. Vissa av respondenterna har erfarenhet av att det har erbjudits kurser på engelska och ser mycket positivt på det.

Det finns fortfarande lärare som har ett visst motstånd att undervisa på engelska. Vet att det har funnits stöd för undervisande personal kurser såsom "akademisk engelska" Har varit väldigt populärt och kan nog uppmuntra en del att våga ta steget (IP8).

Sammanfattningsvis kan sägas att intervjupersonernas positiva erfarenheter av internationellt blandade studentgrupper överstiger de problem och utmaningar som kan uppstå i dessa grupper. Det är delvis kopplat till den kulturella mångfald som finns i det svenska samhället idag men säkerligen också för att intervjupersonerna har ett naturligt engagemang och intresse för internationella frågor. Det nämndes att det finns kollegor som känner sig obekväma att undervisa på engelska och att insatser härvidlag var uppskattade. Slutligen var det flera som lyfte att man skulle kunna bli bättre på att integrera internationella perspektiv i utbildningen, exempelvis genom att tydligare och mer frekvent lyfta in de erfarenheter och kunskaper man har med sig efter att ha undervisat utomlands.

4.3 Transformeringsen av internationalisering inom högre utbildning

I teorikapitlet har det presenterats olika belägg för att det internationellt sker en transformering av begreppet internationalisering av högre utbildning. Det finns flera röster i debatten som hävdar att Sverige inte har kommit så långt i denna förändring.

I Sverige diskuteras fortfarande högre utbildning och forskning huvudsakligen i en nationell kontext, utan att hänsyn tas till att både forskning och utbildning alltmer kommer att påverkas av den globala konkurrensen om både studenter och lärare/forskare (SNS 2014:7).

Den externa rekryteringen är förhållandevis låg till de svenska lärosätena. Rekrytering av topptalanger, både forskare och studenter, från andra länder har blivit en viktig mekanism både för att höja kvalitet och för att introducera nya forskningsperspektiv, men även för att utveckla lärosätens internationella nätverk (STINT 2014:16). Som lyfts i teorikapitlet är en kulturellt blandad personalgrupp även en viktig parameter i de allt fler rankingar som mäter internationaliseringsgrad vid lärosäten i världen.

Syftet med intervjuerna var att undersöka hur intervjupersonerna resonerar kring dessa frågor och om det går att urskilja om de uppfattar att deras lärosäten agerar mer traditionellt avseende internationalisering eller om man är i eller på väg mot nytt något nytt. Utifrån intervjupersonernas svar har det vuxit fram några olika mönster. Resultatet av denna forskningsfråga är strukturerat i två rubriker som, mot bakgrund av det teoretiska sammanhanget, täcker in de viktigaste aspekterna vilka har kunnat utläsas i intervjuerna.

Ett citat från en av intervjupersonerna vad gäller begreppets eventuella förändring de senaste decennierna, får illustrera denna del av resultatredovisningen. Uppfattningen av det fokus som internationaliseringsfrågorna idag anses ha delas av många av intervjupersonerna:

”Egentligen så tycker jag nog att frågan kanske har varit aktuell men det har fått ett mycket större fokus. För 10-15 år sedan var det kanske inget som fanns på agendan hela tiden men det upplever jag mycket mer nu, att det finns med överallt i många situationer. Det fokuset på internationalisering upplever jag som en förändring över tid. Man pratar mycket mer om globaliseringen, och inflytandet av att vi lever i en global värld. Man har börjat prata om distansundervisning, har kommit på senare tid som en del av internationalisering” (IP2).

4.3.1 Den kvantitativa internationaliseringen / Från kvantitet mot kvalitet?

Traditionellt har internationalisering handlat mycket om kvantitet, exempelvis genom tecknandet av många avtal och fokus på antal utresande och inresande studenter och personal. Som en utveckling av internationaliseringsarbetet har andra synsätt vuxit fram, i teorin nämns ”comprehensive internationalization” (genomgripande internationalisering) som tar ett steg ifrån det kvantitativa och menar att internationalisering inte ska mätas i siffror utan att siffrorna endast ska vara indikatorer för ett vidare synsätt, där internationalisering är integrerad i och genomsyrar alla delar av verksamheten (Hudzik 2011).

Bland svaren hos intervjupersonerna kan skönjas en medvetenhet om att internationalisering av högre utbildning tidigare handlade mer om kvantitet, vikten av att ha många avtal etc. men att det nu också handlar om andra aspekter på internationalisering. Dock framhäver de flesta att det fortfarande är ett stort fokus på det kvantitativa. Det handlar fortfarande till stor del om antal ut- och inresande studenter och till viss del lärare och annan personal, att det är det som räknas och därmed är internationalisering.

Min tolkning är att intervjupersonerna uppfattar att deras lärosäten är på väg i en annan riktning, men att man ganska nyss har börjat lämna den tidigare dominerande definitionen av internationalisering i form av det kvantitativa som det viktiga. Intervjupersonerna menar att man exempelvis har börjat ifrågasätta alla avtal som en gång tecknades, om de inte används varför ska man då ha dem. Dock är det fortfarande antal in- och utresande som är det viktiga i retoriken, det är det som mäts och därmed utgör kärnan av internationalisering.

Nedan följer ett axplock ur intervjuerna som berör denna fråga:

När man pratar internationalisering så hamnar man ofta i det här med utbyten, man pratar väldigt mycket om in- och utresande och det är ofta det man liksom räknar antal, kanske också kopplat till hur duktig man är på att driva internationaliseringsarbete. Men det är klart att det finns ju andra aspekter också, ibland pratar man om det här med internationalisering på hemmaplan, kopplat till kvalitet (IP2).

Så som jag ser eller uppfattar att väldigt mycket av synen uppifrån på internationalisering har varit, och på många sätt fortfarande är, så handlar det till stor del om utbyte av studenter mellan lärosäten. Man läser av i sina system hur många avtal har vi, använder vi de här avtalen, hur många studenter skickar vi ut, vilka utbildningar skickar ut flest och därmed är

bäst på internationalisering. Det är det synsättet som jag tycker har präglat internationaliseringsdiskussionen under hela min tid på universitetet.

Man ska redovisa alla de här siffrorna så incitamentstrukturen är att man skickar och tar emot studenter och det är det som är det viktiga. Sedan har det kommit till och utvecklats till att skicka lärare/administratörer, det är dock mycket mer komplicerat. Ganska nyss som det har uppkommit en bra diskussion om internationalisering, vad ska vi ha det till. Tidigare har det varit sådant fokus på att diskursen handlar om in- och utresande studenter (IP3).

Flera av intervjupersonerna lyfter att de själva ser att fler aspekter ingår i begreppet internationalisering än vad som ofta diskuteras, såsom internationella perspektiv i undervisningen, internationella projekt som kanske inte innehåller så mycket mobilitet, men där man samarbetar på andra sätt etc. I olika utsträckning så tycker dock många av lärarna att det inte riktigt finns stöd för detta synsätt på deras lärosäte. Jag tolkar det som att flertalet av respondenterna själva i många fall anser att internationalisering är mer/större än hur de uppfattar att det definieras av ledningen och i den allmänna diskussionen. Det är mot bakgrund av detta på sin plats att återigen påminna om mitt urval av intervjupersoner, att samtliga som jag har intervjuat har ett engagemang för internationaliseringsarbetet.

Internationalisering kan säkert vara ganska mycket saker. Dels att i undervisningen ta upp aspekter på internationalisering, hur lärarutbildningar ser ut i andra delar av världen. Jag har själv rest så pass mycket nu så att jag i min egen undervisning kan jämföra och ge exempel på frågor som man ser på olika eller liknande sätt. Jag undervisar för ett multikulturellt samhälle så det är viktigt att inte bara diskutera från ett svenskt ”infött” perspektiv. Det är viktigt eftersom vi lever i en så multikulturell värld (IP8).

Jag har varit med i ett projekt som går ut på att försöka utveckla fem olika perspektiv på lärarutbildningen på GU. När vi diskuterade internationalisering så diskuterade vi det som något helt annat än in- och utresande studenter. Det var såklart en del av det för att det är den diskursen men får förhålla sig till till viss del. Men vi diskuterade om många andra aspekter, mycket mer kopplat till utbildningen (IP3).

På olika sätt har det i intervjuerna framkommit hur faktorer utifrån har en direkt påverkan på utvecklingen av internationaliseringsarbetet vid svenska lärosäten. Detta belyser också hur sammanflätade svenska lärosäten numera är med sina internationella motsvarigheter, som ett

resultat av globalisering och internationalisering. Ett exempel är Bologna-processen och hur den har bidragit till att svenska lärosäten har kommit en bit i transformeringen av internationaliseringen av högre utbildning.

Efter Bologna har det hänt ganska många saker. Två internationella masterprogram så vi får per automatik in internationella studenter. Det har bidragit till att man på ett mer naturligt sätt börjat prata om internationalisering, internationalisering har många ansikten. Andra projekt som konsekvens av masterprogram, tillfrågade av våra samarbetspartners (IP3).

Vad gäller andra internationella projekt och samarbeten som kanske inte innehåller så mycket mobilitet utan snarare är projekt som syftar till närmare och djupare samarbeten (också en del av det ”nya” i internationaliseringsbegreppet) så efterfrågas mer erfarenhet och kompetens om dessa projekt, som ett sätt att utveckla internationaliseringsarbetet. Det handlar bland annat om att bygga upp en erfarenhet och kompetens av att delta, och även leda, sådana projekt, då det kan vara positivt för lärosätet. När man medverkar i internationella projekt, så resulterar det ofta i ”ringar på vattnet”, att man får förfrågningar som gäller fler samarbeten. Här uttrycks en utvecklingspotential för svenska lärosäten.

Min upplevelse att det ser bra ut, men sedan finns det inte särskilt mycket stöd för eller fånga upp om det kommer ut någonting. Vi svenska universitet ovana att förstå att andra parter vill samverka efter att projektet är slut, eller fördjupat samverka inom projektet. Finns inga resurser/beredskap (IP3).

En annan ”utanförfaktor” som är viktig i en av intervjupersonernas kontext är ackrediteringar internationellt.

Vi arbetar med att försöka smälta ner antalet utbyten, har haft jättemånga avtal över hela världen, men nu funderar vi mer på hur vi ska minska antalet men fördjupa samarbetet. Det har mycket med ackrediteringarna och strategierna kopplat till det att göra. Börjat prata med vissa utvalda att vi ska ha double degree / diploma. Inte bara studentutbyte utan lärarutbyte. Bredare samarbeten. Uppfattar detta som en trend på universitetet i stort. Även för andra universitet i världen, de börjar bli mer selektiva med vilka de samarbetar med. Man ser att ackrediteringar är väldigt viktigt för många asiatiska universitet att deras samarbetspartners är ackrediterade. Det är något som absolut har blivit viktigare (IP4).

Citatet ovan belyser det som lyftes i teorin, att många lärosäten internationellt börjar bli mer selektiva vad gäller val av partners genom att exempelvis ta hänsyn till placering på rankinglistor. Hudzik kallar detta fenomen för ”partner up” (att välja partner med högre ranking och undvika dem som har lägre ranking) och det kan ses som ytterligare ett tecken på att internationaliseringsfrågorna alltmer befinner sig i den instrumentella kontexten. Det handlar om den egna statusen internationellt och att internationella partners bör vara minst lika ”bra”, gärna ”bättre” än den egna akademiska verksamheten.

4.3.2 Internationell rekrytering av personal / en internationell arbetsplats?

Som diskuterades i teorikapitlet finns det studier som menar att svenska lärosäten ligger långt efter vad gäller att rekrytera personal internationellt. Denna fråga är en av de aspekter som rör internationalisering av högre utbildning och som flitigast debatterats de senaste åren. Det finns kritiker som menar att Sverige är allt för nationella. Det talas till och med om ”akademisk inavel”, vilken innebär att man studerar, doktorerar och anställs på samma lärosäte, något som i många andra länder är otänkbara. Som framgår i teorikapitlet finns en kulturellt blandad personal som parameter i många rankingar, vilket kan tolkas som att det internationellt ses som en viktig faktor och en som eventuellt kommer att bli ännu viktigare. I längden påverkas även svenska lärosäten genom att exempelvis internationella partners har börjat bli mer selektiva vad gäller val av samarbetspartners. Man tittar bl.a. på rankingar och där är en internationellt diversifierad lärar/forskarkår en viktig parameter.

Vad gäller denna aspekt som ”innehåll” i internationaliseringsbegreppet kan sägas att flera av intervjupersonerna knappt hade hört talas om att det var något man ägnade sig åt på deras arbetsplats. Det var egentligen endast en person som hade någon erfarenhet av det, i alla fall på det sätt som det i teorin optimalt kan anses bör fungera.

Alla tjänster, både forskare och lärare, utlyses alltid internationellt. Så har det nog varit åtminstone de senaste fem åren. Det skickas runt i alla möjliga nätverk för att få så stor spridning som möjligt. Detta är ett direkt resultat av EQUIS-ackrediteringen. Framförallt då började denna diskussion komma in. Viktigt att se hur många utifrån som söker sig hit. Det har resulterat i en blandad personalgrupp (IP4)

Det som är intressant är att det i IP4:s kontext är oerhört viktigt med ackreditering. Kraven

som följer med ackrediteringarna är styrande för i stort sett allt internationaliseringsarbete vid dennes institution. Det kan tolkas som att kraven / utvecklingen att annonsera tjänster internationellt inte kommer inifrån universitetet utan är ett resultat av krav utifrån, i detta fall för att få behålla ackrediteringen.

Förutom IP4 var erfarenheterna av detta betydligt mer begränsade, men några nämnde att det har börjat diskuteras. Internationell rekrytering av personal kan hävdas vara en faktor som är förhållandevis ”ny” i internationaliseringssammanhang och, mot bakgrund av intervjuerna, tolkar jag det som att det på vissa håll har börjat diskuteras mer den senaste tiden.

”Om det ska vara en forskare så upplever jag att den utlyses väldigt internationellt men om det är mer fokus på lärare/pedagog så tänker man inte lika ofta ur ett internationellt perspektiv. Diskuterade detta nyligen..ska utlysa nytt lektorat. Språket är problematiskt, men där kan man ju på sikt lära sig svenska” (IP2).

Även från nationellt håll verkar det ha börjat göras satsningar på detta område:

Det har börjats göra speciella satsningar från statligt håll där man ger stöd för att man som universitet gå in och söka pengar för att rekrytera toppforskare och inte bara person X, Y och Z. Det har börjat göras sådana satsningar men i sen tid, andra länder ligger mycket längre fram, där har man liksom köpt in forskare (IP4).

En av intervjupersonerna hade undervisat en termin på ett högt rankat universitet i Asien och hade helt andra erfarenheter av internationell rekrytering:

De rekryterade extremt internationellt. De bara vill ha de allra bästa i världen, och det hittar man inte alltid på det egna lärosätet. Definitivt en stenhård strategi (IP6).

IP6 berörde också insatser som gjordes för att stimulera internationell rörlighet:

Om du har doktorerat på lärosätet får du inte jobba där. Du kan komma tillbaka längre fram men du får inte jobba efter (IP6).

I flera av intervjupersonerna sammanhang utlyses alltså inte tjänster internationellt men man hade dock goda erfarenheter av att ha utländska lärare i undervisningen:

Man pratar nationell rekrytering..men vi har en engelsk gästprofessor som sagt och det är ett självklart inslag, och värdefullt (IP1).

Tjänster utlyses inte internationellt. Vi hade en post doc-tjänst en gång, en kvinna från Turkiet, som undervisade en del hos oss. Det var väldigt väldigt givande, det tyckte många av oss, att få in en frisk fläkt med en helt annan bakgrund. Vi som arbetar här har samma bakgrund i princip allihop. Hon hade en helt annan approach så att få en större bredd...det var jättebra. Hon kom hit, lärde sig svenska och blev väldigt förtjust i Sverige. Ville stanna och jobba med hade svårt att få en tjänst så hon flyttade tillbaka till Turkiet (IP8).

Mot bakgrund av citat ovan och annat som diskuterats i intervjuerna är min tolkning att intervjupersonerna är positiva till att rekrytera internationellt och att de ser stora vinster med det. Ofta framförs detta i samband med att man berättar om de positiva erfarenheter man har av gästlärare. Argumenten för att rekryteringar inte sker internationellt tolkar är ofta att "de måste kunna svenska", "vi tar för givet att man bör ha en bakgrund ifrån svensk utbildning" etc., men att intervjupersonerna i samma stund som de nämner argumenten samtidigt säger att det egentligen inte är ett problem som nödvändigtvis behöver hindra. "Svenska kan man ju lära sig, utifrånperspektiv är berikande och egentligen borde vi i den svenska kontexten bli bättre på att ha aktiviteter och information på engelska" är argument som framförs.

Det finns dock ändå några ytterligare utmaningar med att rekrytera internationellt som avslutningsvis är värda att lyfta fram:

Stora luckor vad gäller hemsidan (engelska) samt officiella dagar som är på svenska fast vi har massa lärare som vi säger inte behöver lära sig svenska. De blir utestängda från en massa aktiviteter, det skäms jag över. (IP5)

Svårighet i Sverige att vi har svårt att rekrytera utländska forskare. Svenska löneläget är en starkt bidragande orsak, vi har inte forskning i tjänst utan beroende av externa medel, helt annat sätt för många. Kan också göra att en del som kommer hit slutar, finns saker i strukturen som är hindrande. Internationella rekryteringar är inte lätt, det är inte lätt. Vi har tvingats fundera på det pga ackrediteringen, har bl.a. ganska mycket gästforskare som blir som ett komplement för att få personer vi inte kan locka hit på heltid (IP4).

5.1 Slutsatser

I detta avsnitt redogörs för studiens slutsatser med koppling till teoretiska utgångspunkter och utifrån forskningsfrågorna. Därefter diskuteras studiens relevans och kvalitet och slutligen ges förslag till fortsatt forskning.

Utifrån studiens tre huvudfrågor redogörs de mest framträdande resultaten och slutsatserna för nedan.

Var befinner sig svenska lärosäten i den transformering som pågår avseende internationalisering inom den högre utbildningen?

Det har traditionellt sett varit en relativt kvantitativ syn på internationalisering (antal avtal, antal ut/ inresande studenter och lärare etc). Det är förhållandevis nyligen som lärosätena har börjat lämna det mer kvantitativa för en bredare diskussion om internationaliseringens djupare innebörd. Kvantitativa aspekter är fortfarande kärnan i internationaliseringsarbetet, men man har börjat diskutera innebörden mer, genom att t.ex. gå igenom sina avtal med utländska lärosäten i syfte att säkerställa aktivitet och kvalitet. Man går mot färre, och kanske djupare, samarbeten istället för att bara teckna avtal för dessas egen skull.

Vad gäller internationell rekrytering av personal, som har lyfts upp som en ”ny” aspekt av internationalisering, är det relativt få av intervjupersonerna som har erfarenhet av detta.

Spannet är dock stort där flera respondenter knappt har hört talas om företeelsen till en person som har stor erfarenhet. I det sistnämnda fallet är det intressant att notera att det snarare är ett externt, internationellt tryck som gjort internationell rekrytering etablerad, i detta fall för att en blandad personalgrupp är viktig för verksamhetens ackreditering. En rad utmaningar med att rekrytera internationellt träder fram såsom det svenska löneläget och språkliga hinder, men vinsterna med internationellt blandade personalgrupper lyfts också upp.

Vad uppfattar lärarna är deras lärosätes strategiska och faktiska prioriteringar avseende internationalisering och vad anser de om ledning och stöd för internationella frågor?

Det kommuniceras tydligt att de internationella frågorna är viktiga, både från lärosätets ledningar och på nationell nivå, vilket anses mycket positivt hos respondenterna.

De internationella frågorna är på agendan från flera håll. Med lite olika variation framför dock respondenterna att det inte är lika tydligt på vilket sätt, varför och hur det är viktigt. En mer

djupgående diskussion av internationaliseringens innebörd och översättning till den egna kontexten efterfrågas. Intressant i sammanhanget är de perspektiv som lyftes i teoridelen och som handlar om att det i universitetsvärlden är få som öppet motsätter sig arbetet med internationalisering men att det trots denna inställning inte är säkert att man aktivt vill delta i arbetet. Denna aspekt togs upp av flera respondenter.

Det har i studien pekats på svårigheter avseende styrning och ledning av det internationella arbetet, främst vad gäller relationen mellan den nationella nivån och lärosätena. Detta avspeglas hos respondenterna på så sätt att ledarskapet och strategierna för internationaliseringsarbetet i många fall upplevs som oklara.

Vad gäller stödet för arbetet med internationalisering så varierar även detta. Den interna organisationen är viktig. Internationalisering blir i många fall beroende av målsättningarna hos den aktuella ledningen och långsiktighet saknas. Kopplat till teorier kring ledarskap och Hudziks resonemang om comprehensive internationalization (klart och konsekvent ledarskap, internationellt engagerad personalgrupp, uthållighet och mätbarhet etc.), uppfattar jag inte att intervjupersonerna ser särskilt mycket av dessa perspektiv i sin professionella vardag.

Vidare är i allt väsentligt internationellt engagemang, enligt respondenterna, fortfarande ett eldsjälsuppdrag, där man varken får tillräckligt med tid eller uppmuntran för jobbet som görs. Schemaläggning och dubbelarbete vid mobilitet är på flera ställen ett problem. På andra ställen har förutsättningarna för mobilitet börjat diskuteras mer ingående.

Vad gäller meriteringsfrågan för lärarmobilitet konstateras, liksom i tidigare rapporter, att det finns mer att göra för att lärarna ska uppfatta att det är meriterande att genomföra ett lärarutbyte. Internationalisering på hemmaplan och initiativ för att erbjuda studenter vilka inte genomför del av sina studier utomlands sågs av intervjupersonerna som något positivt och på många ställen hade man kommit långt i detta arbete. Hinder och svårigheter ansågs som överkomliga. Dock lyftes att det finns lärare som är obekväma med att undervisa på engelska varför kurser i engelska efterfrågades.

Vilka drivkrafter/motiv finns bakom internationaliseringsarbetet?

Det finns flera ideologiska motiv som driver internationaliseringsfrågorna och i studien diskuteras tre synsätt - det idealistiska, edukationalistiska, och det instrumentella. Argument från samtliga ideologier förekommer i det som lärarna framför i intervjuerna. Kopplat till den transformering som hävdas ske av internationalisering av högre utbildning kan konstateras att den idealistiska synen på många sätt stämmer in på det som förr var det drivande perspektivet i internationaliseringsfrågorna medan det instrumentella synsättet har kommit starkt under

senare år. Utifrån respondenternas resonemang kan man också urskilja en förändring från den idealistiska synen, där exempelvis utvecklingsarbeten är frekvent förekommande, till den instrumentella synen, vilken bygger på rådande marknadslogik där ekonomisk lönsamhet är viktigt. Det senare gäller särskilt det som mäts, i form av antal in- och utresande studenter och personal. Argument hämtade från den instrumentella synen är även frekvent förekommande vad gäller kopplingen till den globala arbetsmarknaden. Det pratas mindre om andra delar av instrumentalismen, vilka exempelvis handlar om att svenska lärosäten måste synas internationellt, konkurrera och bli profilerade för att attrahera studenter/personal och därmed få högre status. De värden i form av tolerans, solidaritet och demokratiska perspektiv som är grundläggande för det idealistiska synsättet finns med i argumentationen. Man kan anta att grundtankarna är hämtade från det idealistiska synsättet, men att dessa nu alltmer inkorporeras i argumenten som exempelvis har att göra med att akademin måste vara delaktiga i den globala värld som man är en del av, alltså en förskjutning mot det instrumentalistiska synsättet.

5.1 Diskussion om studiens relevans och kvalitet

Syftet med denna studie har varit att undersöka var svenska lärosäten befinner sig avseende den transformation av internationalisering inom högre utbildning som hävdas ske. Genom intervjuer med lärosätelärare har begreppets innehåll och drivkrafter diskuterats samt uppfattningar om strategier och stöd för internationella frågor inom högre utbildning tagits upp. Studien är grundad i tidigare forskning och har ett för forskningsfrågan teoretiskt ramverk. Genomgående redogörs i studien för olika argument, vilka pekar mot att det sker en transformation av högre utbildning och att Sverige riskerar att halka efter. Denna studie är utformad mot bakgrund av dessa studier och litteraturstudierna är också en del av metoden och resultatet. Studien ger som komplement till forskningen på området ny empiri i form av data från intervjuer med lärosätelärare, den personalgrupp som i forskningsstudier och rapporter utpekas som helt central för ett framgångsrikt internationaliseringsarbete vid svenska universitet och högskolor. Dessa personers ingående kännedom om fältet högre utbildning i Sverige och dess nära kopplingar till internationalisering anses ge forskningsfrågan nya perspektiv. Mot bakgrund av att forskningsfältet, som denna studie faller inom, är ”underteoretiserat” och ”underbeforskat” kan studien anses fylla en funktion. Detsamma gäller som innehåll i ämnet internationella relationer då det finns klara kopplingar till frågor som rör bland annat globalisering, den marknadslogik som råder etc. Internationalisering som företeelse är ju givetvis ett studieobjekt inom internationella

relationer och en möjlig arena för fortsatt utveckling av forskningsområdet internationalisering av högre utbildning skulle med fördel kunna ske inom denna ämnesdisciplin.

Det begränsade urvalet intervjupersoner, att dessa endast kommer från två lärosäten och att de därtill är strategiskt utvalda, kan givetvis kritiserats och man får med försiktighet dra alltför generella slutsatser. Dock är metoden kompletterad med litteraturstudier, där den svenska universitets- och högskolesektorn i sin helhet beskrivits. Detta kan anses bidra till att studien bottenar i ett större material, vilket har gjort att resultaten från intervjuerna har kunnat sättas in i ett vidare sammanhang samt att materialet från litteraturstudierna har kompletterats av de diskussioner vilka har förts i intervjuerna.

Min egen roll som intervjuare, mot bakgrund att jag själv är verksam i en högskolas internationaliseringsarbete, diskuteras ingående i metodkapitlet. Det är något som har funnits med under arbetets gång och kan möjligen vara både en fördel och nackdel men det är likväl något som kan ha påverkat studiens kvalitet.

5.2 Förslag på framtida forskning

En intressant fortsättning vore att genomföra en större studie som involverar fler lärare från fler lärosäten i Sverige. Kanske vore det i så fall lämpligt med kvantitativ metod där lärare i enkätform får uttrycka sina åsikter i frågor som rör styrning, ledning och strategier för internationaliseringsarbetet, mot bakgrund av den transformation som hävdas äga rum. Det vore även intressant att fortsätta att undersöka internationaliseringsfrågornas struktur samt dess ledarskap och styrning i andra länder.

Under intervjuerna har det framkommit flera teman / kopplingar till huvudfrågorna för denna studie, vilka inte har lyfts genom mina frågor utan av lärarna själva. Det är en, anser jag, positiv effekt av att intervjun var semistrukturerad till sin karaktär. Det har inte funnits utrymme till vidareutveckling i denna uppsats, men några av dessa aspekter skulle mycket väl kunna utgöra framtida forskningsområden. Dessa listas nedan:

- Mångkultur och utbildning – internationaliseringens koppling till den mångkulturalism som finns i Sverige,
- Akademiens ansvar och möjligheter i att vara drivande i att tillvarata utländska personers

kompetenser, att via utbildning skapa förutsättningar för utlandsfödda medborgare att få arbete,

- Undervisning av internationella/ mångkulturella grupper; möjligheter och risker,
- Internationaliseringens nya möjligheter mot bakgrund av den tekniska utvecklingen,
- Hur förhåller sig internationalisering i förhållande till andra mål såsom exempelvis hållbar utveckling,
- Internationella rankingars betydelse för det internationella arbetets utveckling.

Vidare finns det fler områden som hade varit intressanta för fortsatt forskning, såsom att på ett djupare plan undersöka varför internationella utbyten är viktiga för lärare och studenter.

Det kan även vara intressant att vidare undersöka Kehms & Teichlers perspektiv att retoriken kring internationalisering har en normativ underton, då den uteslutande beskrivs i positiva ordalag och med tydliga politiska undertoner. Är det så och hur påverkar det arbetet med och utvecklingen av internationaliseringsfrågorna?

Slutligen var det tio år sedan (2005) det gjordes en större utvärdering av internationaliseringsarbetet vid svenska lärosäten (av dåvarande Högskoleverket). Den följdes upp tre år senare. Mot bakgrund av att frågorna fortfarande är behäftade med många av de utmaningar som lyftes i dessa studier samt mot bakgrund av den snabba globala utvecklingen, kan det anses motiverat med en ny större utvärdering.

6. Referenslista

Andersson, Jenny, 2014: *Räcker det utbildning på engelska? En granskning av strategier för internationalisering av högre utbildning*. Stockholm: Sveriges förenande studentkårer (SFS)

Bienenstock, Arthur et al, 2014: *Utbildning, forskning, samverkan. Vad kan svenska universitet lära av Stanford och Berkeley?* Stockholm: SNS Utbildningskommission

Bauman, Zygmunt, 2000: *Globalisering*. Lund: Studentlitteratur.

Dalen, Monica, 2015: *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups utbildning AB.

Ekholm, Mats och Fransson, Anders, 1992: *Praktisk intervjuteknik*. Göteborg: Norstedts förlag.

Esaiasson, Peter et al, 2006: *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.

Göthenberg, Andreas, 2011: *Förutsättningar för strategisk internationalisering vid svenska universitet och högskolor – en analys ur ett lednings- och styrelseperspektiv*. R1101. Stockholm: Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT)

Göthenberg, Andreas, 2011: *Svenska kunskapssystemet – en möjlighet till framtida export*. R11:02. Stockholm: Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT)

Göthenberg, Andreas, 2014: *Omvärldsanalys av högre utbildning och forskning – globala trender och nya möjligheter*. R14:02. Stockholm: Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT)

Hudzik K., John, 2011: *Comprehensive internationalization – from concept to action*. NAFSA - Association of International Educators. Washington D.C.

Högskoleverket, 2005: *En gränslös högskola? Om internationalisering av grund- och forskarutbildning*. Högskoleverkets rapportserie 2005:1 R. Stockholm, 2005.

Högskoleverket, 2008: *En högskola i världen – internationalisering för kvalitet*.

Högskoleverkets rapportserie 2008:15 R. Stockholm, 2008.

Jämsvi, Susanne, 2013: pilotstudie (inte publicerad)

Barbara M. Kehm & Ulrich Teichler: Research on Internationalisation in Higher Education.

Journal of Studies in International Education, Vol. 11 No. 3/4, Fall/Winter 2007 260-273

Knight, Jane, 2012: *Student Mobility and Internationalization: trends and tribulations.*

Research in Comparative and International Education, volume 7, number 1.

Knight, Jane, 2013: *The changing landscape of higher education internationalisation – for better or worse? Perspectives, policy and practice in higher education*, Vol. 17, No. 3, 84-90.

Regeringens proposition, 2005: Prop. 2004/05:162 "Ny värld – ny högskola". Stockholm.

Regeringens proposition, 2009: Prop. 2008/09:175 "Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid". Stockholm.

Stier, Jonas, 2002: *Internationalisering" Retorisk fernissa, nödvändigt ont eller universitetens frälsare?* Pedagogisk Forskning i Sverige 2002 årg 7 nr 1 s 59–68

Stier, Jonas, 2004: *Kulturmöten*. Studentlitteratur.

Stier, Jonas, 2007: *Högskolan bortom Bologna – internationaliseringen av högre utbildning*. Studentlitteratur.

STINT, 2014: *Strategi 2014 (utdrag)*

Trost, Jan, 2010: *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Debattartiklar

Mats Alvesson och Bo i DN debatt, 2014-05-02

<http://www.dn.se/debatt/universiteten-hotar-bli-sveriges-nasta-pisa-haveri/>

Andreas Göthenberg och Olle Wästberg i Universitetslärares 9-14;

<http://www.sulf.se/Universitetslararen/Arkiv/2014/Nummer-9-14/Svenska-larosaten-behover-bli-mer-internationella/>

Mats Brenner, Arthur Bienenstock, Anne Lidgard och Sylvia Schwaag Serger i SVD debatt, 2014-03-05 http://www.svd.se/svensk-hogskola-bor-lara-av-usa_3328448

Harriet Wallberg, universitetskansler i Ny Teknik, 2014-08-24:

<http://www.uka.se/arkiv/debattartiklar/20140824debattartikelavuniversitetskanslerharrietwallberginyteknikhogskolanmastebliinternationell.5.614ce6ad149128a3c9eeb4a.html>

Webbsidor

<http://www.gu.se/omuniversitetet>, 2015-05-12

<http://www.hb.se/Om-hogskolan/Hogskolan-i-siffror>, 2015-05-12

En presentation av U-rank, 2015-05-18,

http://www.urank.se/artiklar/?news_id=172&news_page=1

Vad är U-rank, 2015-05-18, http://www.urank.se/vad-ar-urank/?news_id=98

International Orientation Rankings: Institutional, 2015-05-18,

<http://www.umultirank.org#!/readymade?trackType=illustrative&sightMode=undefined&ranking=9&sortCol=overallPerformance&sortOrder=desc§ion=illustrativeRanking>

World University Rankings 2013-2014 methodology, 2015-05-18,

<https://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013-14/world-ranking/methodology>

Bilaga 1– Mejl som skickats före intervjun

Hej!

Vi har bokat in en intervju för min magisteruppsats i internationella relationer den XX kl. XX. Uppsatsen behandlar frågor om internationalisering av högre utbildning. Detta brev skickas ut i förväg till alla som ska intervjuas.

Jag beräknar att intervjun tar cirka en timme. Intervjun kommer att spelas in med hjälp av diktafon. Att jag väljer att spela in intervjun är främst på grund av att jag ska kunna fokusera på intervjusituationen och inte behöva anteckna under intervjun. Ett annat viktigt skäl är för att jag i analysarbetet lättare ska kunna gå tillbaka och lyssna till vad som sades.

Du har anonymitet i uppsatsen i och med att jag inte kommer att skriva ut namn på de som har blivit intervjuade. Jag planerar dock att ha med en översikt av personerna jag har intervjuat enbart med informationen kön, år i yrket samt vilket lärosäte och ämnesdisciplin man är verksam inom.

Ditt deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Återigen, stort tack för att du medverkar i denna studie!

Med vänlig hälsning

Kristin Rådesjö

Bilaga 2– Intervjuguide

Intervjufrågor

Övergripande / öppningsfrågor

- Internationalisering inom högre utbildning enligt dig, om du skulle försöka beskriva det eller definiera det lite kort.
- Vilka mer precisa aktiviteter ingår?
- Vilken roll spelar internationalisering inom högre utbildning?
- Är internationalisering av högre utbildning viktigt? Tror du att det är viktigt för din arbetsgivare/ditt lärosäte? Anser du att det är viktigt? På vilket sätt?

Det egna lärosätets strategier och arbete

- Vad uppfattar du är ditt lärosätes strategiska och faktiska prioriteringar avseende internationalisering?
- Hur systematiskt och strategiskt uppfattar du att det internationella arbetet på ditt lärosäte bedrivs?
- Vad anser du är din lednings syn på internationalisering? Olika nivåer: lärosätesledning/fakultet/akademi/ institution/sektion?

Stödet för det internationella arbetet

- Hur stöds internationalisering vid det här lärosätet?
- Känner du att det finns stöd i din organisation för internationalisering/internationella aktiviteter? Signaleras det att det är viktigt?
- Från högsta ledningen, det som kommuniceras?
- Din närmaste ledning?
- Dina kollegor?

Lärarmobilitet

- Är det enligt era styrdokument meriterande att spendera en tid för undervisning utomlands som lärare på ditt lärosäte?
- Signaleras det i den faktiska verksamheten / din arbetsvardag att det är meriterande att spendera en tid för undervisning utomlands ?
- Vad finns det för incitament/motiv till internationella aktiviteter enligt dig?
- Vad finns det för svårigheter/hinder?
- Hur tillvaratas dina och dina kollegors erfarenheter efter en mobilitet?

Internationalisering på hemmaplan

- Arbetar ni mycket med internationalisering på hemmaplan?
- Vad ges det för stöd för internationalisering på hemmaplan? Undervisning på engelska, undervisning i interkulturella klassrum etc.

Internationell rekrytering av personal

- Uppmuntras det att ta in gästlärare i undervisningen?
- Vet du om nya tjänster utlyses internationellt på ditt lärosäte?
- Är en kulturellt blandad lärar-/personalkår något som diskuteras?

Studentmobilitet

- Informerar du studenter du träffar och undervisar om möjligheter till utlandsstudier/praktik?
- Vilka argument används för att locka till internationella erfarenheter?

Internationella samarbeten

- Hur arbetar ni med internationella samarbeten / projekt? Vad är syftet med dessa projekt / samarbeten?

Finns några svårigheter kring de här frågorna?

Hur utvärderas internationaliseringsarbetet här?

Det svenska högskolelandskapet och diskursen - nu återkommer vi till lite mer övergripande frågor.

- Om vi försöker lyfta blicken lite.. Vilka aspekter är viktiga och prioriterade i det svenska högskolelandskapet och diskursen?
- Tror du att det stämmer överens med det som är viktigt internationellt?
- Kan du se en förändring av begreppet de senaste decennierna? Om ja, vad var viktigare förr än nu? Vilka nya parametrar/aspekter/dimensioner är viktiga i dagens internationaliseringsarbete?
- Vilka motiv och incitament kan skönjas ligga bakom drivandet av internationaliseringsfrågor i Sverige? Ev nyckelord?